

Ulv i hele Norge

Org.nr: 929508920

Milødirektoratet

Lillehammer 18.09. 2024

Klage på «Enkeltvedtak førsteinstans, fellessak 4-24 Lisensfelling av ulv innenfor ulvesonen 2025».

Ulv i hele Norge vil med dette klage på avgjørelsen, og benytte oss av vår rettmessige anledning til å klage på dette vedtaket.

Innledningsvis stiller vi oss spørsmål ang. at Ulvåa/ Risberget omtales som et tilsynelatende revir. «Tilsynelatende» fordi det ifølge ulvetelleren på Rovdata.no kun er revimarkerende par i Ulvåa, og Risberget er ikke nevnt på telleren i det hele tatt. Det kommer ikke frem noen begrunnelse eller lovhjemmel for dette i vedtaket. Vi ønsker videre å poengtere viktigheten av at det i Ulvåa er et helnorsk revimarkerende par. Dette er viktig i forbindelse med å sikre en helnorsk ulvestamme.

Med bakgrunn i overnevnte, vil vi anmode om at både Ulvåa og Risberget fjernes fra vedtaket, da det hverken er registrerte skader på husdyr eller registrerte ynglinger i dette området.

Et viktig spørsmål i denne sammenheng er:

- Hvem definerer ulverevir i Norge?

Videre ser vi at det ikke finnes sikre registrerte tellinger og dokumentering av gjenlevende ulver i Fjornshøyden. Det er heller ikke registrert skader på husdyr o.l. Vi vil poengtere at det vil være et risikabelt spill og bedrive jakt i dette området med et så mangelfullt utgangspunkt.

- Hvilken sikker dokumentasjon er her lagt til grunn?

Når det gjelder Boksjøreviret så er det ikke registrert ynglinger på ganske mange år, heller ingen skader på husdyr o.l. Vi vil poengtere at Sverige ikke går inn for jakt på svensk side av dette grensereviret, og da kan også Norge la disse ulvene få leve videre.

Avslutningsvis vil vi poengtere at nå ser vi konsekvensene av å holde den norske ulvestammen på et ekstremt lavt nivå basert på bestandsmål. Dette medfører at vi får en økning i streifdyr som ikke er i stand til å jakte annet enn husdyr, fordi de har ikke den familietilhørigheten de trenger.

Vi anmoder at lisensfelling av ulv innenfor ulvesonen ikke gjennomføres i 2025, sånn at vi igjen kan opparbeide en bærekraftig ulvestamme i Norge.

For Ulv i hele Norge,org.nr: 929506855 styremedlem Line G. Skarsvåg.

27.09. 2024

Til Rovviltnemnd 4 og 5

Sekretariat: sfospost@statsforvalteren.no; christian.hillmann@statsforvalteren.no

Leder rovviltnemnd 4 Sissel Rundblad sisselrun@ofk.no

Leder rovviltnemnd 5 Thomas Breen thobre@innlandetfylke.no;

Kopi: (post@miljodir.no; Postmottak@kld.dep.no)

Klage på vedtak om lisensjakt på ulv i ulvesona i region 4 og 5. Nei til jakt i ulvesona, ulvefamiliene må leve!

Naturvernforbundet viser til nemnd 4 og 5 sitt vedtak i Fellessak 4/24 «Fastsetting av kvote og område for lisensfelling av ulv innenfor ulvesonen i 2025».

Rovviltnemnd 4 og 5 vedtok på møtet å skyte to stabile familiegrupper innenfor ulvesona. Til sammen utgjør dette inntil 12 ulver i grensereviret Boksjø og i Risberget/Ulvåa, et helnorsk revir. Nemndene vedtok i tillegg til dette skyting av «eventuelle fjørårvalper som går igjen i området Fjornshøyden og som kommer fra Fjornshøyden-reviret...».

Naturvernforbundet klager på vedtaket på bakgrunn av nedenforstående argumentasjon. Vi mener at det ikke er grunnlag for ulvejakt i ulvesona i 2025 jf. naturmangfoldloven og Bernkonvensjonens føringer.

Ulvebestanden i Skandinavia har gått mye ned på grunn av jakt siste året. I Norge hadde vi i vinter etter jakt kun omkring 40 ulver inkludert grenseflokker. Dette er i følge forskningen det laveste antall dyr på nesten 10 år!

Sekretariatet for nemndene har i sin vurdering av skyting av inntil en familiegruppe basert alle faglige vurderinger opp mot kunnskapsgrunnlag, lover, forskrifter og Bernkonvensjon på dette. Nemndene legger til skyting av enda en familiegruppe samt et ukjent antall ulver i et gammelt revir, uten å foreta en ny, faglige og kunnskapsbaserte vurderinger av hva denne mer enn doblingen av kvote kan medføre. Dette er i strid med naturmangfoldloven, forskriften og ikke minst Bernkonvensjonen, som ikke en gang nevnes i nemndene vedtak. Derfor er ikke vedtaket i tråd med naturmangfoldloven og det må kjennes ugyldig.

Når det gjelder grenseflokker i Boksjøreviret vil vi særlig peke på at Länsstyrelsen i Västra Götalands län har uttalt at de ikke har planer om jakt på svensk side. De beskriver at ulvene er sky og sier: «Länsstyrelsen i Västra Götalands län anser att det därför är olyckligt att Boksjöreviret omfattas av beslut om jakt».

Og som på svensk side er det heller ingen konflikter mellom Boksjøfamilien og tamdyr på norsk side, ingen husdyr er dokumentert tatt av disse ulvene. Å skyte stabile, forutsigbare

ulvefamilier som ikke tar eller er en trussel mot husdyr er etter vårt syn en uakseptabel forvaltning av en fredet og kritisk truet dyreart.

Status ulv 2024

Jf. www.rovdata.no sin statusrapport per 01.06. 2024 har det vært en betydelig bestandsnedgang av ulv i Skandinavia sist vinter, fra 510 dyr forrige vinter til 440 ulver sist vinter. I den norske delbestanden ble det påvist 58-60 ulver, hvorav 42-44 dyr med helnorsk tilhold og halvparten av 32 ulver som ble dokumentert i grenserevir med tilhold på begge sider av riksgrensen. Merk at disse tallene inkluderer døde ulver skutt under lisensjakten. Rovdata sier at «den norske bestanden har vært på eller marginalt over målet de to siste årene. Den norske ulvebestanden er den laveste på nesten 10 år. Rovdata dokumenterer og konkluderer med en betydelig nedgang i ulvebestanden. Basert på kunnskapsgrunnlaget, bestandsnedgang og et svært høyt uttak vinteren 2024, med hele fire ødelagte revir, inkludert de to familiegruppene Fjornshøyden og Rafjellet mener vi at det det ikke er faglig og juridisk rom for å tillates jakt i ulvesona vinteren 2025.

Kritiske forvaltningsfeil:

Naturvernforbundet finner det særlig alvorlig at nemndene og sekretariatet benytter brutto bestandstall uten å trekke fra de døde ulvene som er kjent drept i lisensjakt sist sesong. De unnlater å vurdere bestanden ut fra at både en helnorske familiegruppe og en grensefamilie samt to to revirmarkerende par er skutt sists vinter.

Fem ulver i den helnorske familiegruppen i Rafjellet ble skutt vinteren 2024.

Seks ulver i grensefamilien Fjornshøyden ble skutt.

I tillegg ble to av vinterens fem revirmarkerende par skutt, tilsammen fire dyr i Åsta og Rømskog.

Jf siste kunnskapsstatus var det 4 helnorske og 2 grenseflokker, dvs. 4,5 familier som var levende. Dermed ligger bestanden før yngling helt i nedre del av vedtatte bestandsmål. Sist vinter ble to familiegrupper og to revirmarkerende par skutt. Vi mener det ikke finnes tilfredsstillende, faglige vurderinger for å hevde at bestandsmålet vil nås med vinterens lisensjakt på to familiegrupper inntil 12 ulver samt X antall dyr i Fjornshøyden inne i ulvesona. Vi minner også om at det er vedtatt en særdeles høy kvote med skyting av inntil 14 ulver på utsiden av ulvesona i region 4 og 5.

Nemnda hevder følgende i sin begrunnelse:

«Med 5 helnorske revir og 4 grenserevir, jf kunnskapsgrunnlaget, vil det etter foreslåtte uttak være igjen 4 helnorske revir og 3 grenserevir. Med en forventet yngleprosent på 70 vil en etter uttak ligge trygt på minst 3 helnorske ynglinger, jf rovviltforskriften §4, og i tillegg minst 2 ynglinger i grenserevir. Bestandsmålet på 4-6 ynglinger, jf rovviltforskriften §4, vil dermed høyst sannsynlig kunne nås.»

Her mangler matematisk kunnskap siden $3 + 0,5 = 3,5$. Dermed er det feil av nemnda å konkludere med at bestandsmålet på 4-6 høyst sannsynlig vil kunne nås.

Vi viser også til Statsforvalterens figur i saksdokumentene s 10, vil bestanden med et slikt uttak falle under bestandsmålet. Nemndas vedtak er verken kunnskapsbasert eller i tråd

med rovviltforskriften, som sier at det skal sannsynliggjøres at bestandsmålet nås og med kunnskapsgrunnlag og andre aktsomhets hensyn jf. naturmangfoldlovens §§ 4-12.

Sekretariatet har i sin innstilling anbefalt felling av inntil en familiegruppe og basert alle faglige vurderinger opp mot kunnskapsgrunnlag, lover, forskrifter og Bernkonvensjonen på dette. Nemndene legger på skyting av enda en familiegruppe samt et ukjent antall ulver i et gammelt revir, uten å foreta faglige og kunnskapsbaserte vurderinger av hva denne mer enn doblingen av kvote kan medføre. Dette er i strid med naturmangfoldloven, forskriften og ikke minst Bernkonvensjonen, som ikke en gang nevnes i nemndene vedtak. Nemndene hevder i sitt vedtak at «Et slikt uttak vil ikke påføre bestanden en for stor samlet belastning, jf. naturmangfoldloven § 10, eller true overlevelsen av den skandinaviske ulvebestanden på lang sikt, jf. naturmangfoldloven § 5 og rovviltforskriften §§ 3 og 7». Men dette gjøres helt uten faglige vurderinger og er derfor ikke et vedtak i tråd med naturmangfoldloven. Derfor må vedtaket kjennes ugyldig.

Vi mener også at nemndenes vedtak om å skyte «eventuelle fjorårsvalper som går igjen i området Fjornshøyden» (et grenserevir der 6 ulver ble skutt sist vinter) er basert på udokumentert kunnskap og feil bruk av naturmangfoldloven, forskriften og uriktig tolkning av Bernkonvensjonen. Vi mener også dette er i strid felles norsk-svensk forvaltning (statssekretæravtalen) om å bevare de genetisk aller mest verdifulle ulvene, siden man ikke kjenner til opphav til de ulvene som eventuelt måtte befinne seg i dette området. Det kan like gjerne være nyinnvandrede dyr siden reviret er blitt ledig etter vinterens skyting av lederdyr og valper. Hvilke dyr som eventuelt befinner seg her og hvilket genetisk opphav de har etc. er fullstendig ukjent på vedtakstidspunktet. Dette anser Naturvernforbundet for å være en grov forvaltningsfeil av nemnda. Her er kunnskap, aktsomhet og naturmangfoldlov satt helt til side, noe som er uakseptabel forvaltning av arten som er fredet og kritisk truet. **Dette må derfor anses som et ulovlig vedtak jf naturmangfoldlovens krav til kunnskap og Bernkonvensjonens føringer.**

Andre hovedargumenter:

Ulven er en kritiske truet art i Norge (CR, Rødlista 2021) og freda av Kongen i statsråd.

Ulvesona er opprettet for å gi ulven i Norge et areal der ulven skal få leve og forvaltes på en økologisk og bærekraftig måte, slik Stortinget har vedtatt.

Naturvernforbundet mener det ikke finnes faglig eller juridisk grunnlag for skyting av stabile ulvefamilier innenfor ulvesona i 2025. Vi mener vedtaket er brudd på naturmangfoldloven, særlig §§ 4-10 og Bernkonvensjonens forpliktelser. Vedtaket er også i direkte konflikt med Stortingsforlikene om rovdyr, blant annet i forhold til det todelte målet siden det kun er argumentene til samfunnsinteresser som er negative til ulv som vektlegges i vedtaket.

Nemnda hevder i sitt vedtak at kvoten «ikke er til hinder for å nå bestandsmålet i 2025. Naturvernforbundet mener dette verken er sannsynliggjort av nemndene eller faglig godt nok vurdert ut fra en rekke faktorer. Nemndene viser til sekretariatets faglige vurdering basert på skyting av en familiegruppe, mens nemndene mer enn dobler kvoten uten kunnskapsvurdering av hva denne avskyting faktisk innebærer. Dette anser

Naturvernforbundet som en betydelig svakhet i strid med nemndenes mandat, naturmangfoldloven, forskriften og Bernkonvensjonen.

Bestandssituasjonen er langt svakere enn det nemndene har lagt til grunn om man tar hensyn til alle døde ulver fra den kjente bestanden. Nemndene inkluderer skutte familiegrupper og døde ulver i sitt bestandsgrunnlag. Naturvernforbundet mener dette er helt feil. Kjent bestand er i realiteten betydelig mindre enn det nemndene legger til grunn.

Det er i tillegg vedtatt store kvoter for skyting av ulv utenfor ulvesonen og til sammen kan en svært mye ulv skytes i Norge innenfor hele jaktperiodene 01.12. 2024. til 31.05. 2025.

Vedtaket om felling innenfor ulvesona utgjør mer enn dobbelt så mange ulver og dobbelt så mange familiegrupper som det sekretariatet la til grunn. Nemndene har ikke gjort en seriøs faglig vurdering for konsekvenser for ulvebestandene når de vedtok en mer enn dobbelt så stor kvote. Dette er svært uansvarlig forvaltning og helt uakseptabelt sett fra et biofaglig og juridisk ståsted.

Naturvernforbundet påpeker at denne totale samlede belastningen IKKE er tilfredsstillende faglig vurdert i vedtaket, jf. § 9 og § 18 andre ledd i naturmangfoldloven. Dermed kan det heller ikke hevdes at andre deler av §§ 4 -12 er ivaretatt i vedtaket. Dermed er det heller ikke faglig holdbarhet i påstanden om at kvoten «ikke er til hinder for å nå bestandsmålet i 2025.» Vedtaket er dermed i strid med naturmangfoldloven.

Vedtaket om vilkårlig skyting av et ukjent antall og tilfeldige ulver innenfor et revir som ble ødelagt sist vinter (Fjornshøyden) er ikke i tråd med en kunnskapsbasert forvaltning. Vi mener dette også er i strid med rovviltforskriften og naturmangfoldloven, Bernkonvensjonen og den felles norsk-svenske avtalen om å bevare de genetisk aller viktigste ulvene.

Vi vil også legge vekt på at Länsstyrelsen i Västra Götalands län ikke har planer om jakt på svensk side. Dette fordi de ikke finner konfliktsituasjoner knyttet til dette reviret. Ulvene er sky og har ikke angrepet verken tamdyr eller hunder og Länsstyrelsen i Västra Götalands län «anser att det därför är olyckligt att Boksjöreviret omfattas av beslut om jakt».

Naturvernforbundet viser til naturmangfoldloven og minner om at rovviltforvaltningen skal gjøres på et kunnskapsbasert grunnlag og i tråd med andre aktsomhetsparagrafer. Innenfor kunnskapsgrunnlaget ligger både naturmangfoldlovens generelle føringer, Bernkonvensjonens forpliktelser, bevaringsforpliktelser ifht CBD, aktsomhetsprinsippene §§ 4-12 i naturmangfoldloven, oppdaterte bestandsdata og biologiske/økologiske fakta og vurderinger. Bestandsutvikling både i Norge og i den totale sør-skandinaviske bestanden må legges til grunn, underlegges bedre faglig vurdering, også opp mot langsiktige bevaringspolitiske mål samt naturmangfoldloven. Vi finner det oppsiktsvekkende at nemndene ikke vektlegger viktige bevaringsprinsipper når de på en biologisk og kunnskapsbasert måte skal forvalte en kritisk truet og fredet art i norsk natur. Nemndene fokuserer nesten kun på bestandsmålet og næringsinteresser/§18 c. I tillegg legger de døde dyr og skutte familiegrupper til grunn for sine bestandsvurderinger, noe som faglig må påpekes at er helt feil!

Klima- og miljødepartementet (KLD) har ved flere anledninger påpekt at det ikke er bare bestandsmålet som skal vektlegges eller være avgjørende. Den todelte målsettingen som Stortingsforliket har fastsatt i 2004 og den entydige føring om at rovdyra skal forvaltes på en økologisk og bærekraftig måte blir ikke fulgt opp på en faglig og juridisk tilfredsstillende måte for ulvens del. Dermed oppfattes nemndenes vedtak å være i strid med naturmangfoldlovens §§ 4-12.

Bernkonvensjonen sier entydig at skyting av truede arter skal være aller siste utvei når alle andre tiltak er forsøkt. Dette følger ikke Norge opp gjennom dette vedtak om å skyte vilkårlige ulver som ikke har gjort skade eller har en dokumentert unormal adferd. Alle ulvene oppfører seg som normal ulv. At enkeltdyr kan svinge innom veier eller kulturlandskap er vel kjent og helt normal adferd, og det er ikke til å unngå at enkeltdyr noen ganger kommer ganske nær bebyggelse. Slik er naturen uten at det er noe unormalt ved slik adferd. Det er heller ikke unormalt at ulv spiser elg, og mange steder i ulvesonen er det allerede for mye elg som utgjør en trussel mot biologisk mangfold, slik at om ulven har en liten begrensende effekt på elg så vil det være gunstig for biologisk mangfold i ulvesonen.

Naturvernforbundet vil understreke at Bernkonvensjonen har en rekke viktige forutsetninger, og omhandler mange flere arter enn den freda og kritisk trua arten ulv. Norge som nasjon har ratifisert den og forpliktet seg til å følge opp konvensjonen. Det er svært mange arter i Norge som skal forvaltes i tråd med Bernkonvensjonen, ikke bare ulv! Derfor er Bernkonvensjonen en svært viktig konvensjon som sammen med Naturmangfoldloven skal bevare vårt fantastiske og mest trua arts mangfold.

Konvensjonen har som mål å sørge for bevaring av ville dyr og planter og deres naturlige leveområder, i tillegg til å fremme europeisk samarbeid over landegrensene innen disse temaene. Mange arter og leveområder er truet i Europa. For å sikre at disse ikke går tapt, skal Bernkonvensjonen sikre at det tas spesielle hensyn til dem. Konvensjonen legger til grunn at hvert enkelt partsland har ansvar for å sikre levedyktige ville bestander av de artene som omfattes av liste II. Gjennom et pan-europeisk samarbeid blir det i økende grad utarbeidet handlingsplaner for utvalgte arter.

Liste I omfatter om lag 700 plantearter, både karplanter, moser og alger, som medlemslandene skal totalfredes. I Norge finnes det 52 arter som skal totalfredes. Liste II omfatter om lag 700 dyrearter som skal beskyttes mot fangst, jakt og innsamling av egg. Dette inkluderer pattedyr, fugler, krypdyr, amfibier, fisk, insekter, bløtdyr, pigghuder, koraller og svamper. 145 fuglearter, 30 pattedyrarter, et krypdyr, en amfibiart, fire øyenstikkerarter, fem billearter og tre sommerfuglarter finnes i Norge. Medlemslandene er forpliktet til å fredes artene og til å sikre deres leveområder.

Naturvernforbundet mener det er uakseptabelt å bruke ulveforvaltningen til å vanne ut verdien av Bernkonvensjonen. Naturvernforbundet understreker at begge rovdyrforlikene på Stortinget (2004 og 2011) legger Bernkonvensjonen og norsk lovverk som overordna grunnlag for forvaltning av våre fire store rovdyr. Når forvaltningen leter med lys og lykte for å finne smutthull til støtte for omfattende lisensjakt på ulv, så frykter vi at det kan sette en farlig presedens for hundrevis av andre arter i Norge.

Konklusjon:

Naturvernforbundet anser på bakgrunn av dette at det ikke finnes faglig eller juridisk grunnlag for skyting av stabile ulvefamilier innenfor ulvesona. Den norske delbestanden går nedover og ligger nå under målet som Stortinget har fastsatt.

Vi anser vedtaket som konfliktdrivende og faglig uforsvarlig. Vi mener vedtaket er brudd på naturmangfoldloven og Bernkonvensjonens forpliktelser om bevaring av en kritisk truet art. Vedtaket er også i direkte konflikt med Stortingsforlikene om rovdyr, blant annet i forhold til det todelte målet og at rovdyra skal forvaltes på en økologisk og bærekraftig måte.

Vi finner ingen viltfaglig eller biologisk begrunnelse som tilsier at jaktkvote på ulv innenfor ulvesona er forsvarlig i forhold til bevaringsansvaret vi har for en kritisk truet art (CR). Kvoten er ikke i samsvar med moderne naturforvaltningsprinsipper og møter ikke målet om langsiktig bevaring av ulven i norsk natur.

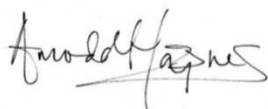
Vår klage er basert på faktisk kunnskapsstatus, bestandsutvikling, bestandens genetikk, vurderinger av biologiske og økologiske forhold, juridiske forhold etter naturmangfoldloven samt ansvar og forpliktelser knyttet til internasjonale konvensjoner for bevaring av biologisk mangfold og trua arter.

Naturvernforbundet mener at nemndenes behandling og vedtak er en meget god søknad for å avskaffe nemndene. Nemndene forholder seg ikke til Bernkonvensjonen, det foreligger klare brudd på naturmangfoldloven §§ 4-12 og det er brudd på Stortingets rovdyrforlik fra 2004. Nemndene forholder seg heller ikke til faktisk levende bestand, men inkluderer skutt familiegrupper og døde ulver i sitt beslutningsgrunnlag. Manglende biofaglige vurdering av konsekvenser for bestanden og dokumentasjon av eventuell ny kunnskap som skal ligge til grunn for vedtaket er ikke gitt. Dette er et klart brudd med naturmangfoldloven og nemndenes mandat.

Vi ber med dette om at Naturvernforbundets klage tas til følge og at det ikke åpnes for lisensjakt på ulv inne i ulvesona vinteren 2025.

Mvh

Naturvernforbundet, Naturvernforbundet i Innlandet, Naturvernforbundet i Oslo og Akershus og Naturvernforbundet i Østfold.

Arnodd Håpnes
Fagleder naturmangfold
Naturvernforbundet

Ole Midthun /s/
leder
NNV Innlandet

Nikolai Norman /s/
styreleder
NNV Oslo og Akershus

Håkon Borch /s/
styreleder
NNV Østfold

Rovviltets Røst
pb 1410
2406 Elverum

Elverum, september 18. 2024.

Miljødirektoratet
Klima og Miljødepartementet
Fylkesmannen i Oslo/Viken
Fylkesmannen i Innlandet

Rovviltets Røst klager på vedtaket 4-24; Lisensfelling av ulv innenfor ulvesonen 2025.

Rovviltets Røst anser vedtaket som undergraving av Rovviltforskriftens paragrafer 1-3, brudd på den todelte forvaltningsmodellen.

Rovviltnemndenes flertall setter seg igjen over sekretariatets faglige tilnærming og igjen mer enn dobler uttaket av en utrydningstruet art.

NMLs § 18 c legges tungt til grunn for vedtaket uten at rovviltnemndene redegjør for merbelastningen uttaksdømte revir representerer. Innenfor Forvaltningssonen for ynglende ulv skal ulv har prioritet, og RR mener det ikke finnes hjemmel for å bruke NMF §18 C.

Revirene nemdene har vedtatt har og representerer pr d.d. ingen "problemindivider".

Det er også betenkelig at rovviltnemndene går så langt i sin gjerning at de nå tar ut noen av de minst problemfylte individer/revir og som i tillegg er blant de minst innavlede i den norske ulvebestanden.

Rovviltets Røst kan ikke se at rovviltnemndene evner å ta til seg offentlig tilgjengelig kunnskap utover rovdyras skadepotensiale og dermed ikke evner å ta innover seg suksess- og vippepunktene i bestandsdynamikken. De innebygdes avhengigheter ignoreres og bryter intensjonsbestemmelsene i Bernkonvensjonen og Naturmangfoldloven.

Boksjøreviret er grenserevir lokalisert sør i Østfold fylke. Reviret har ingen relevant skade eller problemstatistikk.

Skadene som ble gjort litt lenger nord er det ikke dokumentert kommer fra Boksjøulvene. Tispa i reviret er en såkalt F2 ulv, og innavlskoeffisienten 0.151.

Området er et av landet mest konsentrerte villsvin-områder hvor ulv kan være et verktøy i begrensingen av villsvinene. Svenske forvaltningsmyndigheter anser det også som uheldig at reviret utsettes for lisensfelling fra norsk side og vil ikke utføre lisensjakt mot reviret fra svensk side.

Boksjøreviret er forøvrig Østfold sitt eneste ulverevir og nemndene burde også tenke på at illegal avlivning av store rovdyr også bør tas med i vurderingen av lisensjakt, og da særlig i Østfold.

Ulvåareviret har heller ingen relevant problemhistorie eller utsetter omgivelsene for belastninger utover å være av arten ulv.

Rotering av revir er en floskel. Sannsynligvis blir reviret re-okkupert umiddelbart etter utskytning av revirhevdende individer.

Tisper **gjenlevende fra Fjornshøiden-reviret** er i sommer registret i grenseområdet med DNA analyser; fire treff fra UI421619 V1191 i Aurskog-Høland. UI420696 G47-24 V1178 er registret med 5 treff hvor av 2 i Sverige. Så det er sannsynlig at de lever på tvers av riksgrensa.

Rovviltets Røst kan ikke se at det er praktisk mulig å ta ut disse individene ved lisensfelling uten at det reiser en rekke problemstillinger.

I tillegg vil vi minne om at det under lisensfelling i 2024 ble skutt en ulv fra det genetisk viktige reviret Setten i Fjornshøyden-reviret.

RR er derfor bekymret for Setten-ulv dersom man skal jakte såpass nært dette reviret.

Rovviltets Røst deler heller ikke rovviltneemdenes forsikringer om uttaket ikke representerer trussel mot den sørskadnaviske ulvebestanden, når vi - i likhet med nemdene, vet at svensk forvaltning baserer sine bestandsestimater på modeller hvor kullstørrelse estimeres til 10 individer mens realitets viser kullstørrelser på 3-6.

Rovviltets Røst protesterer på det sterkeste på at rovviltneemdenes flertall sikter mot at vi ikke oppnår målet med minst 3 ynglinger i helnorske revir med dette vedtaket.

Mest sannsynlig er det verken valper i Østmarka i år, ei heller Boksjø (der muligens tisper er steril ettersom de ikke har ynglet verken i 2022 eller 2023.) I tillegg er det etter hva RR erfarer ikke registrert valper i andre revir der det tidligere har vært yngling. Vi kan dermed risikere å havne under målet ved neste telling, noe RR vil advare sterkt imot.

Vi kan ikke skyte ulv KUN pga et bestandsmål som dreier seg om 2023-2024 når vi har den kunnskapen vi har i dag, nemlig at bestandsmålet mest sannsynlig ikke oppnås neste år.

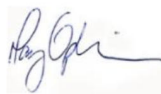
Det skal ikke gå automatisk i å skyte ulv innenfor ulvesonen, bare fordi det har blitt gjort de siste årene. Når bestanden ikke tillater det må vi sette foten ned.

Rovviltets Røst krever at vedtaket avvises.

For **Rovviltets Røst**

Anne Margrethe Vadder
Leder

May Opheim
Styremedlem

Til:

Rovviltnemndene i region 4 og 5 v/sekretariatene

(fminpost@fylkesmannen.no, fmovpost@fylkesmannen.no)

Kopi:

Klima- og miljødepartementet

Oslo, 25.09.2024

Klage på lisenskvote for ulv innenfor ulvesonen i region 4 og 5

WWF Verdens naturfond viser til vedtak 11. september 2024 fra rovviltnemndene i region 4 og 5 om kvote for lisensjakt på ulv innenfor ulvesonen i lisensfellingsperioden 2024/2025. WWF klager med dette på vedtaket om å skyte inntil 12 ulver med formål å ta alle individer i grenserevir Boksjø og i helnorske Risberget/Ulvåareviret og eventuelle fjorårsvalper som går igjen i området Fjornshøyden og som kommer fra Fjornshøyden-reviret. Dette er en betydelig økning fra sekretariatets innstilling fra august 2024 på en kvote på inntil seks ulver.

Ulven er totalfredet i Norge og står oppført som kritisk truet på den norske rødlisten. Felling kan derfor bare unntaksvis tillates dersom både grunnvilkårene og tilleggsvilkårene for slik felling er oppfylt. Det er de ikke i denne saken. Ingen av revirene som er vedtatt tatt ut medfører fare for skade på beitedyr jf. naturmangfoldloven § 18 b). Det foreligger heller ikke offentlige interesser av vesentlig betydning som gir hjemmelsgrunnlag for felling i ulvesonen, jf. naturmangfoldloven § 18 c).

WWF kan ikke se at vedtaket fattet den 11. september 2024 av rovviltnemndene i region 4 og 5 er innenfor rammene av verken Grunnloven, Bernkonvensjonen eller naturmangfoldloven. WWF ber derfor om at Klima- og miljødepartementet omgjør vedtaket, slik at det ikke fattes vedtak om uttak av revirene Boksjø, Risberget/Ulvåa og Fjornshøyden.

Bakgrunn

Ulven er totalfredet og oppført som kritisk truet (CR) på Norsk Rødliste for arter (2021), med ekstremt høy risiko for å dø ut. Verden står midt i en global naturkrise og Norge var med på å fremforhandle FNs naturavtale i 2022. Likevel fortsetter Norge å behandle ulven på en måte som holder den på en kritisk truet nivå. Dette er både kritikkverdigg og dobbeltmoralisk. Ulven står videre i en spesiell særstilling som oppført i vedlegg II til Bernkonvensjonen, som igjen stiller særskilt strenge krav til beskyttelse av arten, og lovverket åpner kun for noen snevre unntak fra forbudet mot å avlive ulv.

Bestandsstatus

Vinteren 2023/2024 ble det påvist 74-76 ulver i Norge, hvorav 42-44 var ulver i helnorske revir, mens det var 32 grenseulver (på begge sider av riksgrensen mot Sverige). I tillegg ble det registrert fire ulver på vandring i mars, dvs. til sammen 78-80 ulver. Dette er et lavere antall enn i fjor høst og i tillegg inkluderer det ulver som ble felt i lisensjakt eller skadefelling i løpet av registreringsperioden.

I følge Rovdata ble det i overvåkningsperioden påvist valpekull i fem helnorske revir, samt tre kull i grenserevir. Ettersom kull i grenserevir teller som et halvt kull, tilsvarer dette 6,5 kull i Norge. Sånn sett ligger det rett over det fastsatte bestandsmålet. WWF vil likevel påpeke at bestandsmålet i utgangspunktet var ment som minimumsmål og i vårt syn ikke kan praktiseres som eksakt- og maksimumsmål slik det gjøres i dag.

WWF mener at ytterligere lisensfelling i ulvesonen utgjør en uakseptabel og ulovlig stor del av den resterende norske delbestanden av ulv.

Ulovlig jakt og innavl

Hovedutfordringene for ulvene i Skandinavia er ulovlig jakt og innavl.

Halvparten av dødeligheten hos ulv forårsakes av ulovlig jakt, og ifølge Skandulv er ulovlig jakt den enkeltfaktoren som i størst grad begrenser ulvebestanden i Skandinavia.

I tillegg er innavlsnivået svært høyt i den skandinaviske ulvebestanden, der to tilfeldige individer i snitt vil ha like mye felles genmateriale som søsken. Dette har naturlig nok betydelig innvirkning på individenes overlevelse og reproduksjon. For at den skandinaviske ulvebestanden skal være levedyktig på sikt, kreves det én reproduserende immigrant per generasjon, hvilket så langt ikke har ikke vært oppnådd.

Ettersom ulovlig jakt og innavl utgjør to så store trusler mot en sunn utvikling av ulvestammen, mener WWF at det fordrer til ekstra forsiktighet med tiltak som rammer populasjonen negativt, slik som lisensjakt.

Kunnskapsgrunnlaget

I norsk rovviltforvaltning vises det ofte til at norske rovviltdyrbestander, og da særlig ulvebestanden, er blant bestandene av dyr i verden man har best og mest detaljert kunnskap om. WWF vil understreke at dette får svært begrenset betydning all den tid rovviltmyndene velger å ikke forholde seg til denne kunnskapen. Etter at det (daværende) norske bestandsmålet for ulv ble nådd for første gang i 2016, og nemndene i region 4 og 5 dermed fikk myndighet til å vedta kvote for lisensfelling av ulv i ulvesonen, har samtlige kvotevedtak innenfor ulvesonen blitt påklaget. Klagene er uten unntak blitt avvist av nemndene og sendt til Klima- og miljødepartementet som klagemyndighet. I sin klagesaksbehandling har Klima- og miljødepartementet kommet til at samtlige vedtak fattet av rovviltmyndene har vært helt eller delvis ugyldige, med påfølgende omgjøring. Departementet har i alle tilfellene redusert størrelsen på nemndenes ønskede kvote, fordi nemndene har fattet langt større kvoter enn hva kunnskapsgrunnlaget (og hjemmelsgrunnlaget) har gitt rom for.

Hjemmelsgrunnlaget

I vedtaket står det følgende:

«Med 5 helnorske revir og 4 grenserevir, jf kunnskapsgrunnlaget, vil det etter foreslåtte uttak være igjen 4 helnorske revir og 3 grenserevir. Med en forventet yngleprosent på 70 vil en etter uttak ligge trygt på minst 3 helnorske ynglinger, jf rovviltforskriften §4, og i tillegg minst 2 ynglinger i grenserevir. Bestandsmålet på 4-6 ynglinger, jf rovviltforskriften §4, vil dermed høyst sannsynlig kunne nås. Erfaringsmessig kan det også være nyetableringer som foreløpig ikke er påvist, slik at en mest sannsynlig har rimelig god margin for at bestandsmålet vil bli nådd for 2025. Bestandens 9 overlevelse vil dermed ikke være truet, jf nml §18 annet ledd, og rovviltnemndene anser at formålet med uttak «ikke kan nås på annen tilfredsstillende måte», jf nml §18 annet ledd».

I nemndenes vedtak argumenteres det dermed for at lisensfelling mest sannsynlig ikke vil forhindre at bestandsmålet nås neste år. Men vi setter spørsmålsteget hvor forsvarlig slik tilnærming er når det er snakk om en kritisk truet art. WWF mener at føre-var-prinsippet er helt fraværende i denne vurderingen. Nemndene nevner selv i protokollen at “det foreligger betydelig kunnskap om den skandinaviske ulvebestanden, og føre-var-prinsippet, jf. naturmangfoldloven § 9, tillegges derfor mindre vekt.” Men siden de tilsynelatende legger lite vekt på eksisterende kunnskap ellers i sin saksbehandling blir det desto merkeligere at de bruker det samme kunnskapsgrunnlaget for å avvise en vurdering ut fra føre-var.

Når det gjelder flittig bruk av § 18 c, så stiller vi imidlertid spørsmål ved vurderingen av hvilke interesser som er så viktige at de blir offentlige, og hvilke interesser som er så store at de blir vesentlige innenfor ulvesonen. Vurderingen av hensynet til andre offentlige interesser jf. § 18 c kan ikke være den samme innenfor som utenfor sonen, det må kunne forventes at terskelen innenfor sonen må være vesentlig høyere, og at spillerommet ikke er like stort som utenfor når det gjelder hva § 18 c kan inneholde. De samme hensynene er også rett og slett ikke til stede innenfor ulvesonen. Det går ikke sau på utmark i noen av de berørte revirene, og det er umulig å se at de tre flokkenes eksistens påvirker distriktpolitiske hensyn på en sånn måte at det kan argumenteres at fjerning av flokkene er nødvendig. Ulvesona var opprettet med hensyn til å ta være på ulv som en kritisk truet art, mens områder utenfor ulvesona er der hensynet til beitenæring må veie tyngre. Det er uakseptabelt å snikinnføre enda mer restriktiv ulveforvaltning innenfor selve ulvesona som allerede er begrenset til kun 5% av Norges fastlandsareal.

WWF vil også påpeke at det ikke foreligger noen utredninger eller forskning som fastslår at det vil være konfliktdepende å skyte ut stabile ulveflokker. Vi mener det er en grov saksbehandlingsfeil å anta at uttak av stabile flokker er konfliktdepende, og vil påpeke at det er like sannsynlig at uttakene kan ha motsatt effekt.

Vedtaket sier følgende:

«Etter rovviltforskriften § 10 kan en rovviltnemnd fatte vedtak om kvote for lisensfelling for å begrense veksten og/eller utbredelsen av en bestand av ulv. Felling kan bare gjennomføres dersom det ikke finnes annen tilfredsstillende løsning ut fra prinsippet om geografisk differensiert forvaltning og uttaket ikke truer bestandens overlevelse.»

WWF mener at det mangler grunnlaget for påstanden at uttaket ikke truer bestandens overlevelse og at formålet ikke kan nås på annen måte, jf. naturmangfoldloven § 18 annet ledd og Bernkonvensjonen.

I tillegg står det i protokollen fra rovviltnemndenes fellesmøte:

“Det vises til at Länsstyrelsen i Västra Götalands län vil anse det som "olyckligt" dersom det besluttes jakt av Boksjøreviret på norsk side».

WWF mener at det bør tas hensyn til at man på svensk side ikke ønsker lisensjakt i Boksjøreviret. Det later ikke som et godt samarbeid for felles forvaltning av en skandinavisk ulvebestand dersom Norge presser ensidig på ulvejakt i et grenserevir til tross for svenske innvendinger.

Uakseptabel behandling av en kritisk truet art

WWF mener at den årlige lisensjakten har ikke faglig hold og gjennomføres kun på grunn av politisk press fra enkelte særinteressegrupper. På den måten holdes en kritisk truet art på en kritisk truet nivå på ubestemt tid. Dette er helt klart i strid med både naturmangfoldloven og Bernkonvensjonen. Begrunnelsen at det finnes 6,5 revir i Norge hvorav 5 er helnorske er ikke tilstrekkelig til å tillate skyting av ett helnorsk revir. I vinterens bestandsregistrering var det påvist at hele den [skandinaviske ulvebestanden har gått ned](#). Det sier seg selv at da må man være ekstremt restriktiv med lisensfelling.

Når verden står midt i en global naturkrise og mange arter opplever en stor nedgang er det uforståelig at et rikt land som Norge driver så restriktiv rovviltpolitikk, ikke minst i lyset av den globale naturavtalen som Norge var med på å fremforhandle i Montreal i 2022. Naturavtalen forutsetter at alle land tar reelle skritt til å stanse tap av arter som følge av menneskelige aktiviteter (mål 4). Da forventes det at rødlistede arter bygges gradvis opp og ikke holdes på kritisk truet nivå, noe som dessverre er den grelle realiteten i dagens norske ulveforvaltning.

Krav om omgjøring

Vedtak 11. september 2024 fra rovviltnemndene i region 4 og 5 oppfyller ikke de rettslige vilkårene for felling av ulv etter Grunnloven, Bernkonvensjonen og naturmangfoldloven.

WWF krever at Klima- og miljødepartementet omgjør vedtaket slik at det ikke fattes vedtak om uttak av revirene Boksjø, Risberget/Ulvåa og Fjornshøyden.

Vennlig hilsen

Zanete Andersone-Lilley (sign.)

Seniorrådgiver

WWF Verdens naturfond

Epost: post@rovdyrvern.no
ida.skjerden@hotmail.com

Dato: 13.09.2024

Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus
Statsforvalteren i Innlandet
Rovviltnemndene region 4 og 5
Miljødirektoratet
Klima- og Miljødepartementet

Klage fra Aktivt Rovdyrvern på Rovviltnemndenes vedtak 4/24 om lisensfelling av ulv innenfor ulvesonen region 4 og 5

12 ulver. Lisensjaktperiode 01.01.-15.02.2025

Forvaltningsområdet for ynglende ulv er ulveprioritert sone

I ulvesonen skal ulv ha særlig beskyttelse og prioritert. Eventuelle beitedyreiere skal tilpasse driften ulvens tilstedeværelse.

Ulvesonen utgjør kun ca 5 % av Norges areal. Det er helt uakseptabelt at det skytes stabile familiegrupper innenfor sonen, jf Rovviltforliket 2011,2016 (Meld.St.21, 2015-2016).

Bestandssituasjonen

Vinteren 2023-2024 ble det registrert 78-80 ulver med helt eller delvis tilhold i Norge. 42-44 av helnorsk tilhold, 32 på begge sider av grensen. 26 av disse er nå drept, slik at det gjenstår ca 52 ulver, hvorav 31-33 helnorske, med mulig tillegg av årets valpekull. Vi har en kjent yngling i Norge p.t. og ligger slik under bestandsmålet hvor minst 3 kull skal være helnorske. Det skal ikke åpnes for lisensjakt når bestanden ligger på eller UNDER bestandsmålet.

Det er registrert en betydelig nedgang i ulvebestanden de to siste årene. Førrige vinter hadde vi for første gang på flere år færre enn 100 ulver i Norge inkludert grenserevir (Rovdata, Rovbase). Dette skyldes utelukkende jakt.

Innavl, statlig tillatt jakt og ulovlig jakt - de største truslene mot Norges kritisk truede ulv

Vi er nå med all sannsynlighet under MVP – minste levedyktige bestand og bestanden står i stor fare for å utrykkes grunnet jakt og innavl. Bernkonvensjonen slår fast at det skal kun skadefelles ulv og da som følge av en pågående, akutt og betydelig skadesituasjon.

Bestandsregulering i form av lisensjakt i den hensikt å holde en art nede på et kritisk truet nivå er derfor klart i strid med Bernkonvensjonen, som Norge har ratifisert og i strid med Naturmangfoldloven. Det truer bestandens overlevelse.

I tillegg til lisensjakten er illegal jakt den største trusselen mot vår ulvbestand. Om lag halvparten av mortaliteten hos ulv skyldes illegal jakt her i Norden.

Bestanden er dessuten sterkt innavlet og svært sårbar og utsatt for sykdommer. Ulv trues overhengende av utryddelse. Derfor har vi en avtale med Sverige (2012) om å bevare genetisk viktige ulver, finskrussiske immigranter. Norge har ikke oppfylt sin del av avtalen, da kun én genetisk verdifull immigrant ikke er blitt drept, Settenhannen. Han har fått avkom, men hans avkom har ikke lykket med å få avkom, slik at hans gener dessverre ikke er spredt i bestanden. De øvrige 17 som har kommet inn til Norge er blitt drept (NINA, 2024).

Vi oppfyller slik ikke forutsetningen om bevaring av genetisk viktige immigranter som må være oppfylt for at bestanden skal holdes på et kritisk lavt nivå. Dette bør kompenseres ved en vesentlig utøkning av bestandsmålet og aktive tiltak for å øke antallet ulv i Norge og i Sverige. Dessverre ser vi det motsatte i det Sverige også tillater jakt på ulv i stort omfang og sterke røster ønsker å redusere deres bestand ned til 170 individer.

Sauetap til ulv – intet argument

Lisensjakt i sonen kan ikke hjemles med bakgrunn i skade på beitedyr. Lisensjakt reduserer ikke tap av sau og tamrein forårsaket av ulv, snarere tvert imot. Tilnærmet alle ulver som gjør skade på sau i Norge er vandret inn fra Sverige. Det har derfor lite å si for skadeomfanget i beitesesongen om man jakter ulv som er stedegen i Norges ulvesone.

Videre foregår denne jakta på vinteren da det uansett ikke er sauer ute på beite.

I sommer har 7 innvandrere fra Sverige kommet inn i Norge og forårsaket noe skade på sau. 1 av streiferne var norsk, fra Østmarkareviret. Det skal presiseres at 80 % av det totale sauetapet skyldes andre årsaker enn rovdyr og at ulv er det rovdiret som tar færrest sau. Videre er det lite sau på utmark i ulvesonen. Det er dessuten plass til flere revirer enn vi har i dag i ulvesonen.

Familiegrupper inni sonen langs svenskegrensen fungerer som en viktig buffer for innvandrende ulv fra Sverige. Når disse revirene 'tømmes', slik forvaltningen har valgt å gjøre hver vinter siden 2016, åpner dette for streifulver som kan gjøre stor skade på sau og tamrein lenger inn i landet. Denne forvaltningen skaper slik beiteskader og virker helt mot sin hensikt. Det er viktig å beholde de etablerte revirene, en ser også at revirene 'fylles' fort igjen av nye, slik at en ikke blir kvitt ulv i området dersom det er intensjonen (jf påberoping av nml §18c) med utskytingen.

Revirene som nemndene vil drepe på lisensjakt

1) BOKSJØ:

Sekretariatet foreslår å drepe Boksjøulvene og nemndenes flertall støtter dette. Dette er et stabilt revirmarkerende par som ikke har kjent yngling i år.

De har en av de laveste innavlskoeffisientene blant norske ulverevir, med 0,151. Hun er F2, og bærer på viktige gener. Dette er et sterkt incitament for ikke å skyte ut dette paret.

De holder til i et ulveprioritert område med lav forekomst av beitedyr og disse holdes på innmark.

Etter at Rømskogulvene ble drept på troféjakt i januar 2022 og januar 2024 er Boksjøulvene det eneste ulveparet i Østfold. Ulvens tilstedeværelse her har stor verdi for mange som er glad i naturen. Det virker konflikt drivende (ikke konflikt dempende) å skulle skyte ut disse. De fleste nordmenn vil ha ulv i norsk natur og det er i offentlig interesse av vesentlig betydning, herunder psykososiale hensyn, at ulvene får lov til å leve og være en del av norsk natur.

Ulvenes økosystemiske betydning:

Videre har de en viktig økosystemfunksjon som toppredator i næringskjeden. Det er høy forekomst av villsvin i området i Halden/Aremark/Rakkestad og villsvin regnes som en invasiv art. Ulv tar villsvin og kan bidra til å holde denne bestanden nede. De har predasjon på svake og syke dyr og holder hjortebestandens friske.

Det er ingen grunn til å skyte Boksjøulvene utover argumentet om bestandsregulering. Høyesterett har slått fast at bestandsmålet ikke i seg selv er tilstrekkelig argument for felling.

Oppfyller ikke kriteriene for unntaksvilkårene i NMI §§18 b og 18 c:

En kan derfor verken benytte Naturmangfoldloven §18 b eller 18 c her for å hjemle utskyting av Boksjøulvene – det er få beitedyr, ulv er prioritert i området og det er ikke psykososiale hensyn som tilsier drap på kritisk truet ulv. Østfold jeger og fiskeforening uttrykte at –nå var det deres tur’ og at ‘jubelen sto i taket’, men det kan neppe sies å være gode argumenter for utskyting av Boksjørevirets ulver og er definitivt ikke hjemlet i Naturmangfoldloven. Sekretariatet og flertallet i nemndene synes å ville tekkes rovviltjegerne i området ved å fordele utskytingen geografisk, -nå er det deres tur... Det hevdes at dette vil virke konflikt dempende. For hvem? Nei, det er konflikt drivende.

Uenighet med svenskene om uttak av grensereviret:

Disse ulvene lever i skogene mot grensen til Sverige og er et grenserevir. Länsstyrelsen i Öst-Götaland vil ikke skyte dem fra svensk side. De synes det vil være en ‘olycka’ og ser ingen argumenter for å drepe disse ulvene. De vil heller ikke aktivt motsette seg at Norge gjør det, men vil ikke åpne for det fra svensk side.

Det bør foreligge enighet om utskyting i begge land når det dreier seg om et grenserevir og i særdeleshet når svenskene er så tydelige på at de ikke anser at noen vilkår for utskyting er oppfylt.

Illegal jakt:

Illegal jakt, i kombinasjon med svært liten bestand, gjør faglige vurderinger usikre. Lederparet i Boksjø forsvant i 2019. Det kom inn en ny tisper og en ny hann. Han er F1 etter Tiveden. De fikk valper og brakte nye friske gener inn i den innavlede bestanden. I 2020/2021 ‘forsvant’ lederparet. Mest sannsynlig er disse skutt i illegal jakt. Siden 2021/2022 har det kommet inn et nytt par, hun F2 fra Boksjø, han fra Østmarka. Disse har foreløpig ikke fått valper, så vidt vi vet.

Det kan synes som om illegal jakt, også i Boksjø, er et omfattende problem som må tas høyde for i større utstrekning enn en ser at forvaltningen gjør. Omfanget er usikkert, derfor må en her benytte Nml §9 – føre var prinsippet.

2) ULVÅA

Den forrige ulvefamilien som bodde her ble skutt og drept i januar 2023. I 2023 kom det inn et nytt par. Området er et naturlig utbredelsesområde for ulv. Det er store skoger og mye urørt natur med storvilt, midt i ulvesonen hvor det definitivt bør være plass for ulver å få leve. Det er for øvrig noe uklart hvor nemndene mener at jakten skal foregå. Mener man i Ulvåa eller Risberget? Eller begge?

Denne familien utgjør et helnorsk revir. De har ikke stort skadepotensial eller –historikk.

Dersom en skyter ut disse vil det mest sannsynlig etablere seg et nytt par raskt i området. Det vil også kunne slippe inn streifulver østfra som kan gjøre skade lenger vestover, på beitedyr.

Det er 24 000 sauer på beite i ulvesonen. Dersom en legger til grunn at det ikke skal forekomme ulv og annet rovvilt i beiteprioriterte områder, må en også legge til grunn det motsetningsvise, at det ikke skal forekomme beitedyr i rovviltprioriterte områder. Nå medfører ikke dette premisset riktighet. Tvert imot, skal det kunne forekomme rovvilt i deres naturlige utbredelsesområder (jf Nml §§1,5). Finnskogen er et slikt område, det er inne i ulvesonen, hvor ulv skal ha særlig beskyttelse og forrang. Eventuelt dyrehold her forventes å tilpasse seg det faktum at ulven har forrang.

Det er lett å spekulere i forvaltningens motiv for å skyte ut ulv her; det kan dreie seg om elgjakt og at jegerne vil ha storviltet for seg selv. Dette er i slikt tilfelle et helt uakseptabelt argument for utskyting av totalfredet, kritisk truet dyr.

3) FJORNSHØYDEN:

Sekretariatet tilrådet ikke drap på ulver i Fjornshøyden. Dette var et forslag fra to av nemndsmedlemmene. Ifølge SNO er det ikke registrert fast tilhold av ulver i dette området, etter at det var lisensjakt med utradering av den stabile familiegruppen der januar 2024.

I det første vedtaksmøtet 23.08.2024, som nemndene avholdt, valgte nemndenes flertall imidlertid å gå imot SNOs kunnskap vedrørende påstanden om fast forekomst av 3 resterende ulver i Fjornshøyden. SNO ved Ida Glemminge avviste fast tilhold av ulver som var blitt gående igjen i dette reviret etter forrige vinters lisensjakt. En har ikke DNA-funn som styrker denne hypotesen heller. Det at NJFF har innhentet egne ‘beviser’ er ikke gyldig begrunnelse for jakt. Disse prøvesvarene var dessuten ikke fremlagt på vedtakstidspunktet og kunne derfor ikke legges til grunn.

Nemndene skal forholde seg til kjent kunnskap på vedtakstidspunktet. DNA forelå ikke og Sveriges stillingstaken var også uavklart på vedtakstidspunktet.

ARV vil derfor motsette seg lisensjakt på angivelig 3 resterende ulver i dette reviret, da dette vedtaket innebærer feil faktum og saksbehandlingsfeil.

*****

Generelt

Ulv skal ha forrang i ulvesonen. Usikkerhet knyttet til innavl, illegal jakt og tilfeldige faktorer gjør at Nml §9 må komme til anvendelse.

Troféjakt på ulv inni sonen er i strid med Nml18, 2. ledd og Bernkonvensjonens artikkel 2 – felling skal ikke true bestandens overlevelse:

-Sekretariatet legger til grunn at i alt 60 ulver kan skytes i Norge og Sverige og det vil i så fall gi null tilvekst i bestanden. Dersom rovviltnemndene i alle regionenes samlede vedtak aksepteres av KLD, så kan i alt ca 35 ulver skytes ut i Norge.

Sekretariatet legger til grunn at Sverige har 375 ulver nå og ikke vil skyte seg under 300, selv om enkelte ønsker å skyte seg ned til 170 individer. Dersom de skyter seg ned til 300, blir det i så tilfelle 110 ulver totalt som kan skytes. Dette overskrider de 60 som er øvre ramme, som vil holde bestanden stabilt nede på nåværende nivå, med 50. Dette gir en klart lovstridig forvaltning av en truet bestand.

Bestandsregulering og at bestandsmålet er nådd kan som nevnt ikke tjene som vilkår alene. Dessuten er ikke bestandsmålet nådd for nåværende sesong.

Nml §18c kan ikke hjemle vedtaket. Hverken loven, forarbeidene eller Bernkonvensjonen støtter at psykososiale forhold som for eksempel frykt alene er tilstrekkelig for felling. Det vil dessuten gi stor sorg og fortvilelse for mange dersom ulvefamiliene skytes ut, i strid med allmenne helse- og sikkerhetshensyn eller andre offentlige interesser av vesentlig betydning.

Begge disse revirene holder for øvrig til i dype skoger langt fra bebyggelse/folk. Hensynet til beitenæringa kan heller ikke begrunne felling av disse revirene.

Når forvaltningen snakker om konfliktdemping og psykososiale hensyn tar de kun rovdymotstandernes perspektiv, og utelukker flertallet av Norges befolkning som opplever natursorg og sinne over den rovviltfiendtlige forvaltningen som praktiseres i dag.

Rovviltnemndene må huske at de har et mandat til å ivareta en todelt målsetting, ikke bare beitenæringene og jaktinteresser, men de skal også verne og styrke bestandene av fredet, truet rovvilt og ta hensyn til livskvaliteten til alle de som setter pris på rovdyr og natur.

Metodekritikk

Myndighetene har akseptert fellingsleder dømt for faunakriminalitet mot sterkt truet dyr. Jegere må ha plettfri vandel og må ikke være erklærte nullvisjonister. Dette er ikke akseptabelt.

En ser at troféjegere har lav moral når det gjelder human jakt overfor dyret de har et demonisert forhold til. Dette vist ved eksempelvis inhuman jakt og lovbrudd begått i Ulvåa januar 2023, forhold som er belagt med straff.

Myndighetene tillater troféjakt hvor jeger får beholde kadaveret/pelsen. Dette er ikke akseptabelt.

Dersom det må gjennomføres en felling av kritisk truet ulv av dyreetiske hensyn, bør dette skje ved bruk av SNO, ikke ved bruk av lisensjegere på rovvilt, som ofte har et aversivt syn på arten de skal jakte på.

Myndighetene tillater bruk av flaggliner under troféjakt. Dette er inngjerding av vilt og i strid med Viltlovens §7. Det er uakseptabelt.

Vedtaketts lovbrudd

Naturmangfoldloven

Brudd på Naturmangfoldloven § 1 - bærekraftig bruk og vern av naturen.

Brudd på Nml § 5 - mål om at artene og deres genetiske mangfold ivaretas og forekommer i sine naturlige utbredelsesområder i levedyktige bestander. Så langt det er nødvendig for å nå dette målet ivaretas også artenes økologiske funksjonsområder og de øvrige økologiske betingelsene som de er avhengige av.

Brudd på Nml § 6 - Generell aktsomhetsplikt. Enhver skal opptre aktsomt og gjøre det som er rimelig for å unngå skade på naturmangfoldet i strid med målene i §§ 4 og 5.

Brudd på Naturmangfoldloven § 8 - krav til kunnskapsgrunlaget – offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet skal så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandsstatus, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger.

Her er kunnskapsgrunlaget delvis på plass, og det hensynstas ikke; man vet at ulv er kritisk truet, men ignorerer det. Når det gjelder genetisk betydning er ikke Nml § 8 oppfylt, da en ikke hensynstar at det dreier seg om en genetisk relativt viktig ulv (Boksjøtispa) med lav innavlskoeffisient.

Brudd på Nml § 9 – føre-var-prinsippet- Når det treffes en beslutning uten at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger den kan ha for naturmiljøet, skal det tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet. Foreligger en risiko for alvorlig eller irreversibel skade på naturmangfoldet, skal ikke mangel på kunnskap brukes som begrunnelse for å utsette eller unnlate å treffe forvaltningstiltak.

Paragrafen må komme til anvendelse/ tre i kraft da ulvebestanden er kritisk truet. Det er ignorert.

Brudd på Nml §10 – økosystemtilnærming og samlet belastning – En påvirkning av et økosystem skal vurderes ut fra den samlede belastning som økosystemet er eller vil bli utsatt for.

En vurdering av den samlede belastningen på økosystemet og hensynet til ulv som apexpredators nøkkerrolle i økosystemet er ikke foretatt.

Nml §15 – forvaltningsprinsippet – høsting og annet uttak av naturlig viltlevende dyr skal følge av lov eller vedtak med hjemmel i lov. Ved enhver aktivitet skal unødig skade og lidelse på viltlevende dyr og deres reir, bo eller hi unngås. Likeledes skal unødig jaging av viltlevende dyr unngås.

Bruk av flaggliner og jaging med løs hund er vanlig. Dette er uetisk jakt; stressende og smertefullt for dyra.

Nml §18 – annet uttak av vilt etter vurdering av myndighetene – tillate uttak av vilt for å

- a. beskytte naturlig forekommende planter, dyr og økosystemer
- b. avverge skade på avling, husdyr, tamrein, skog, fisk, vann eller annen eiendom.
- c. ivareta allmenne helse og sikkerhetshensyn eller andre offentlige interesser av vesentlig betydning.
- d. innfangning til gjenoppbygging av bestander.
- e. for innfangning til lovlig oppdrettsvirksomhet
- f. for forskning, undervising, eller taksonomisk virksomhet, eller
- g. som er fremmede organismer.

Vedtak etter første ledd bokstav a til f kan bare treffes hvis uttaket ikke truer bestandens overlevelse og formålet ikke kan nås på annen måte. Det skal ved vurdering av uttak av rovvilt etter første ledd bokstav c legges vekt på om bestandsmål som er vedtatt i Stortinget er nådd.

Disse vilkårene er ikke oppfylt.

Rovviltforskriften

Brudd på Rovviltforskriften § 1 – sikre en bærekraftig forvaltning av fredet, truet rovvilt.

§7. Generelle bestemmelser om vedtak fattet av rovviltnemnden. Rovviltnemnden har myndighet til å fatte vedtak om kvote for felling etter forskriften § 8 og § 10 og kvote for jakt etter forskriften § 11 når bestanden av den enkelte art ligger over de nasjonalt fastsatte bestandsmålene for regionen, jf forskriften § 4.

Dette vilkåret er ikke oppfylt – ulv er under bestandsmålet på vedtakstidspunktet.

Rovviltforskriften §10. Kvote for lisensfelling på gaupe, jerv, bjørn og ulv. Dersom vilkårene i forskriften § 7 er oppfylt, kan en rovviltnemnd fatte vedtak om kvote for lisensfelling for å begrense veksten og/eller utbredelsen av en bestand av gaupe, jerv, bjørn og ulv.

Felling kan bare gjennomføres dersom det ikke finnes annen tilfredsstillende løsning ut fra prinsippet om geografisk differensiert forvaltning. Ved vurdering av felling etter Nml §18 første ledd bokstav c skal det legges vekt på om bestandsmål som er vedtatt i Stortinget er nådd.

Dette vilkåret er ikke oppfylt.

Grunnloven

Brudd på Grunnloven § 112 – alle har rett til et miljø som sikrer helsen...hvor produksjonsevnen og mangfoldet bevares....vern for kommende generasjoner ved at naturressursene skal forvaltes på en allsidig og langsiktig måte.

Bernkonvensjonen

Brudd på Artikkel 2: ”**De Kontraherende Parter skal treffe de nødvendige tiltak for å opprettholde bestandene av vill flora og fauna** eller å tilpasse dem til et nivå som særlig svarer til de økologiske, vitenskapelige og kulturelle krav, tatt i betraktning de økonomiske og rekreasjonsmessige krav og behovene til underarter, varieteter eller typer som lokalt er i fare.”

(Høyesterett har lagt til grunn at Norge er folkerettslig bundet til å sikre ulvens overlevelse i norsk natur, med henvisning til konvensjonens artikkel 2 jf. HR-2021-662-A avsnitt 67-69. Tilsvarende forpliktelse gjelder for brunbjørn.)

Brudd på Bernkonvensjonen artikkel 6 – Norge er forpliktet til å etablere et legislativt og administrativt system som sikrer særlig beskyttelse av artene på appendix ii – strictly protected fauna species. **Det er forbudt med overlegg å drepe individer av disse artene.**

Brudd på Bernkonvensjonens artikkel 9 – unntaksvilkår om alvorlig skade (akutt, pågående, alvorlig, omfattende).

(Nml. § 18 er utformet med sikte på å gjennomføre Bernkonvensjonen artikkel 9 nr. 1)

Viltloven

Brudd på Viltloven §§7 og 19 – human jakt. Det er ikke humant å jakte på fredet truet rovvilt med hunder og flaggliner – innhegning.

Dyrevelferdsloven

Brudd på Dyrevelferdsloven § 3: Dyr har egenverdi uavhengig av den nytteverdi de har for mennesker. Dyr skal behandles godt og beskyttes mot fare for unødige påkjenninger og belastninger.

Naturavtalen (Kunming-Montreal rammeverket) COP15

-mål 4 i Naturavtalen, som særlig omhandler trusler mot truede arter.

Brudd på mål 4: Sikre umiddelbare forvaltningstiltak for å stanse menneskeskapt utryddelse av kjente truede arter og gjenoppbygge og bevare arter, særlig truede arter, for å redusere utryddelsesrisikoen betydelig og opprettholde og restaurere det genetiske mangfoldet innenfor og mellom populasjoner av naturlig hjemmehørende, ville og domestiserte arter for å opprettholde deres tilpasningspotensial, blant annet ved in situ og ex situ bevaring ig ved bærekraftig forvaltningspraksis, og å forvalte samhandlingen mellom mennesker og villlevende dyr på en effektiv måte med sikte på å minimere konflikt mellom mennesker og dyr og fremme sameksistens.

Aichi-målene om bevaring av klodens biologiske mangfold:

Artikkel 12: ‘innen 2020 er utryddelsen av kjente truede arter forhindret, og deres rødlistestatus, spesielt for arter i sterkest tilbakegang, er forbedret og opprettholdt.’

Avslutning/oppsummering

-Troféjakt er konfliktøkende, ikke –dempende.

Troféjakt har negativ psykososial effekt på naturvernere og andre som ikke ønsker jakt på truede arter. Det gjelder for majoriteten av den norske befolkning.

Troféjakt svekker tilliten til forvaltningen.

Ikke troféjakt på ulv inne i ulevsonen er å ivareta allmenne helse- og sikkerhetshensyn og andre offentlige interesser av vesentlig betydning.

Troféjakt truer bestandens overlevelse.

Påstand

Rovviltnemndenes vedtak forkastes. Det skal ikke åpnes for lisensjakt i forvaltningsområdet for ynglende ulv i 2025, dette i tråd med mindretallets forslag og gjeldende lover og forskrifter.

Ida Skjerden (sekretær) og Jan Pahle Koritzinsky (styreleder)
Aktivt Rovdyrvern

Til Rovviltnemndene i region 4 og 5

Kopi:

Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus

Statsforvalteren i Innlandet

Miljødirektoratet

Klima- og miljødepartementet

Länsstyrelsen i Västra Götalands län

01.10.2024

Klage på vedtak i fellessak 4-24, lisensfelling av ulv innenfor ulvesonen i region 4 og 5 i 2025

Innhold

Klage på vedtak i fellessak 4-24, lisensfelling av ulv innenfor ulvesonen i region 4 og 5 i 2025	1
Innledning	2
Hva er ulvesonen?	3
Kritisk truet på norsk rødliste	4
Naturmangfoldkrise	4
Arealnedbygging og vindkraft	4
Bestandens utvikling	5
De konkrete flokkene og ulvene som nemndene har vedtatt å felle	5
Befolkningens belastning og synspunkt	6
Hva ønsker nordmenn flest?	8
Gjennomføring av lisensjakt og skadeskyting av ulv	9
Avsluttende kommentar	10
Oppsummering	11

Innledning

Vi viser til vedtak datert 11.09.2024 om kvote og område for lisensfelling av 12 + «gjenværende ulver» i et revir fra forrige lisensfelling innenfor ulvesonen i region 4 og 5. Rovviltnemndene henviser til rovviltforskriften §10 og hjemler sitt vedtak i naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav c) «for å ivareta allmenne helse- og sikkerhetshensyn eller andre offentlige interesser av vesentlig betydning».

De skriver i vedtaket at «*Nemndene legger også til grunn høye tapstall for inneværende beitesesong.*», men det vises ikke til spesifikke tapstall eller reelle fakta relatert til disse aktuelle revirene.

De skriver også: «*Nemndene viser til sekretariatets saksframlegg og anser at det er hjemmel for lisensfelling innenfor Boksjøreviret og Risberget/Ulvåareviret og i området Fjornshøyden, etter naturmangfoldloven § 18 c.*», selv om saksframlegget tydelig sier Boksjøreviret **eller** Risberget/Ulvåareviret.

Innstillingen fra sekretariatet er «inntil ett revir», altså ikke flere. Enten Boksjø **_eller_** Risberget/Ulvåa. Nemndene mer enn doblet innstillingen og vedtok både Boksjøreviret, Risberget/Ulvåa-reviret og gjenværende ulver i Fjornshøyden-reviret.

«Som det fremgår i vurderingen av bestandsmålet og bestandens overlevelse i kapittel 5.1 og 5.2, mener sekretariatet at det er forsvarlig med uttak av ett grenserevir eller ett helnorsk revir. Sekretariatet har med bakgrunn i det vurdert muligheten for uttak av Boksjøreviret, som er definert som et grenserevir, eller det helnorske Ulvåa-reviret.

... Etter sekretariatets syn vil et uttak av Boksjø eller Risberget/Ulvåa-reviret til en viss grad ivareta interessene på begge sider i konflikten. Et uttak på ett av disse revirene ansees ikke å true bestandens overlevelse. Samtidig anbefales det fra sekretariatet å kun ta ut Boksjøreviret for forsøksvis å opprettholde bestanden i den øvre delen av bestandsmålet.»

Sekretariatet har tatt stilling til innavlsgrad, ulovlig jakt, lovverk og konvensjoner når de har innstilt på inntil ett revir, og mener man bør sikte på å forvalte bestanden mot den øvre delen av det norske bestandsmålet. Ser vi på oppdaterte opplysninger fra i sommer/høst, ser vi klart at dette ikke harmonerer med oppdaterte fakta og slettes ikke med nemndenes vedtak.

I tillegg til disse ulvene innenfor ulvesonen hvor den fredede, rødlista ulven skal ha prioritet, er det vedtatt å skyte 14 ulver utenfor ulvesonen i region 4 og 5. Dermed er totaltallet 28 kritisk truede ulver i disse to rovdyrregionene alene. Kvoter i naboland og i andre regioner påvirker selvsagt også den norske delbestanden og den sør-skandinaviske stammen, og nedgangen er på 71 individer fra året før.

Per nå kjenner Rovdata til bilder av valper i kun to – 2 - helnorske ulverevir i 2024, Setten og Julussa. Delbestanden i Norge er altfor liten og sårbar til å kunne jaktes på i 2025.

Dette regnestykket (28 ulver, hvorav 14 innenfor ulvesonen) er i seg selv dramatisk og påfallende, og hører ikke hjemme i et land som Norge i 2024, hvor vi har all den kunnskapen som trengs for å føre en forvaltning som ivaretar økosystemet og de ville dyrene – noe FNs naturpanel snakker om som essensielt viktig nå og framover.

«– Bevisene er krystallklare: naturen er i trøbbel. Derfor er vi i trøbbel, sa Naturpanelets Sandra Díaz da organisasjonens første Global Assessment Report ble presentert i Paris mandag 6. mai». ¹

Hva er ulvesonen?

Ulvesonen er det området hvor Stortinget har bestemt at ulven skal ha sitt leveområde. Området som ble fastsatt av Stortinget i 2004 utgjør ca. fem prosent av Norges landareal. Det dekker hele Oslo og Østfold og deler av Innlandet og Akershus.

Hvorfor skal vi ha en ulvesone?

Tydlig soneforvaltning er et av hovedprinsippene i norsk rovviltpolitikk og et sentralt virkemiddel for å nå den todelte målsettingen om å **sikre både rovvilt** og beitenæring. ²

I forarbeidene til viltloven (Ot.prp. nr. 37 (1999–2000) heter det:

«Differensiert forvaltning i relasjon til felling etter § 12, betyr at restriksjonsnivået med hensyn til fellingspraksis differensieres. Differensieringen vil kunne være forskjellig for de ulike arter som følge av artenes ulike adferdsmønster, utbredelse og bestandsnivå. **Kriteriene for felling på de ulike restriksjonsnivåene må ikke undergrave målsettingen om å sikre bestandens overlevelse.** Hensynet til å sikre bestandens overlevelse anses som så vidt grunnleggende at det er tatt inn i lovteksten. Av den grunn er det stilt obligatoriske krav om at de nærmere kriterier for felling som fastsettes i forskrift skal ivareta dette hensyn. Hvilken størrelse og sammensetning av vedkommende rovviltbestand som er nødvendig for å sikre bestandens overlevelse er **først og fremst et faglig skjønsspørsmål som forvaltningen må ta stilling til blant annet på bakgrunn av vitenskapelige betraktninger og den til enhver tid foreliggende kunnskap...**».

I forvaltningsplanene definerer rovviltnemndene hvilke områder som er **såkalte prioriterte yngleområder for rovvilt**, der man fortrinnsvis skal oppfylle regionens bestandsmål, samt prioriterte beiteområder, der hensynet til beitedyr skal veie tyngst. ³

---

¹ <https://www.fn.no/nyheter/fns-naturpanel-menneskelig-aktivitet-truer-eksistensen-til-en-million-arter>

² <https://www.regjeringen.no/no/tema/klima-og-miljo/naturmangfold/innsiktsartikler-naturmangfold/rovvilt-og-rovviltforvaltning/sporsmal-og-svar-om-norsk-ulvepolitikk/id2480696/>

³ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-21-20152016/id2480008/sec2?q=ulvesonen#kap2-5>

Med henvisning til utdrag nevnt over, etterspør vi grunnlag i rovviltnemndenes vedtak hvor vises det til og begrunnes med prinsipper fra soneforvaltningen til ulvens fordel og med tanke på en økologisk og bærekraftig forvaltning av arten?

Kritisk truet på norsk rødliste

Ulven er kategorisert som kritisk truet med nær mulighet for å kunne bli utryddet fra norsk natur. Dette vedtaket tar ikke hensyn til det langsiktige arbeidet for å bevare ulven som art i levedyktige bestander i sine naturlige leveområder. Det foreligger mye kunnskap om ulven som art og det som truer den her til lands. Dette velger rovviltnemndene å se helt bort ifra. Hvilken kunnskap nemndene mener å besitte som overgår Statsforvalteren og andre fagorganers er uvisst. Det kommer ikke frem i vedtaket.

Ulven som art i Norge er hardt rammet av innavl da det er få nye individer som får krysse grensen og få avkom uten akutt fare for å bli skutt. Dette er ikke tilstrekkelig vurdert i vedtaket.

I Norge og Sverige er det i tillegg avdekket omfattende risiko for at ulver blir skutt og drept under ulovlig jakt. Det utgjør en ekstra fare for feil og unøyaktig forvaltning, siden individer og spesielt lederdyr forsvinner uten en naturlig forklaring. Det gjør forvaltningen enda mer uforutsigbar og må tas hensyn til i alle fellingsvedtak som gjelder ulv.

At antallet 6 vedtas for et revir som kun har 2 registrerte ulver, øker helt klart risikoen for at man skyter andre ulver på streif, som ikke er en del av Boksjøreviret. Kanskje til og med genetisk viktige og sårt tiltrengte individer. Hvordan skal man sikre: «Kvoten er avgrenset til å gjelde foreldreindivider og deres avkom som enda ikke har vandret ut fra revirene.»?

Naturmangfoldkrise

Norge – og verden - står midt i en alvorlig naturmangfoldkrise. I lys av dette er det både kunnskapsløst og uansvarlig å legge avgjørende vekt på hensynet om å holde bestanden av en truet art på et politisk bestemt bestandsmål. Vedtaket er enda et skritt mot å skyve hele ansvaret for å sikre levedyktighet av den sør-skandinaviske ulvebestanden over på Sverige. Vi minner om at ulven er sterkt truet også på den svenske rødlista og en viktig nøkkelart.

Arealnedbygging og vindkraft

Arealnedbygging er et svært og stadig mer relevant felt når det gjelder naturforvaltning, og burde tas hensyn til i disse viktige spørsmålene rundt ulven og ulvens sone.

Vindkraftutbygging og konkrete planer om nye vindkraftverk flere steder i Innlandet (Elverum) og Østfold utgjør en stor trussel for naturmangfoldet i områdene, og i høyeste grad ulven som har disse områdene som sitt eneste «lovlige» yngleområde.

Bestandens utvikling

Bestandssituasjonen i Norge viser at det vinteren 2023-2024 ble registrert kun 42-44 ulver som kun holdt til innenfor Norges grenser. I tillegg ble det registrert 32 ulver som lever i grenserevir på begge sider av riksgrensen mot Sverige. Vedtaket som foreligger nå tar ingen hensyn eller diskuterer den nedadgående kurven for bestanden, noe som utgjør en reell fare for bestanden som lever i Norge.

I tillegg til at det totale antallet har gått ned i Norge og Sverige, viser vi til Øystein Flagstads uttalelse i denne artikkelen:

<https://rovdatab.no/Nyheter/ArtMID/17026/ArticleID/6634/Ulver-fra-Sverige-pa-vandring-i-Norge.aspx> om at en realistisk forventning til helnorske kull født våren 2024 kan være så lav som 2. Dette ser vi av helt ferske opplysninger fra Rovdata også; kun bilder av valper i to helnorske revir nå i 2024. Å styre mot et brudd med bestandsmålet for enda en truet rovdyrart i Norge er svært alvorlig. Vi minner om at bestandsmålet for bjørn aldri har blitt nådd.

De konkrete flokkene og ulvene som nemndene har vedtatt å felle

Det er vedtatt at det skal skytes seks ulver i Boksjøreviret, seks ulver i Risberget/UVåa-reviret og «eventuelle» gjenværende ulver etter forrige lisensfelling innenfor ulvesonen i Fjornshøyden. Siste oppdatering på [Rovdata.no](https://rovdatab.no) her er to tisper. Dermed blir totalen 14 individer, slik det ser ut nå.

Boksjø 2023/2024:

Revirmarkerende par i grenserevir (uten yngling i 2023) som kun er registrert innenfor ulvesonen i 2023/2024. Innnavlskoeffisient er 0,151, som er én av de laveste blant norske ulver. Tispa er F2, og kan derfor bidra godt inn til sunnhet og bærekraftighet i bestanden.

Konfliktnivået i områdene er meget lavt (ikke dokumentert skade på sau eller andre), ulvene er sky og det er Østfolds eneste revir.

Svenske myndigheter, skal som kjent godkjenne en eventuell felling av grenserevir, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, er ikke enige i dette uttaket, og kom med følgende uttalelse:

«Länsstyrelsen i Västra Götalands län planerar inte någon licensjakt efter varg i Boksjöreviret. Det finns inga konfliktsituationer knutna till reviret från svensk sida, eftersom reviret är beläget i ett område som saknar förekomst av tamdjursbesättningar. Vargarna är skygga och har inte angripit vare sig tamdjur eller jakthundar i Sverige. Trots att Länsstyrelsen i Västra Götalands län anser att det därför är olyckligt att Boksjöreviret omfattas av beslut om jakt, motsäger sig inte länsstyrelsen att reviret jagas från norsk sida.»

Dette betyr altså at Länsstyrelsen i Västra Götalands ikke er enig i at Boksjø bør tas ut, men dette tar nemndene intet hensyn til.

Ulver har forsvunnet fra disse områdene ved flere anledninger, og trolig er flere av disse tatt av dage på ulovlig vis. Illegal jakt er et betydelig problem, som må vektlegges tyngre. Dette gjelder på begge sider av riksgrensa.

I og med at det er registrert revirmarkerende par, altså 2 ulver, i dette reviret – står man i fare for å skyte ulver som tilfeldigvis skulle stikke innom på streif når man har 6 på kvota. Hva hvis en genetisk viktig ulv skulle vandre innom? Hvordan kan man sikre seg med tanke på hvilke individer man jager og skyter?

18 c gjelder visst fortsatt kun den minste delen av befolkningen som misliker ulv, og tar ikke hensyn til flertallet som faktisk er positive til ulv. Mange opplever stor glede og naturopplevelser ved å vite at de deler skogene med ulver, og føler seg oversette, triste og sinte av slike vedtak. Ergo ikke konfliktdempende for folk flest, men en liten gruppe som nok ofte lar seg påvirke av interessegrupper som jegere og grunneiere.

Risberget/Ulvåa-reviret

Det er heller ikke stort skadepotensiale eller historikk rundt disse ulvene. De oppholder seg i typiske ulveområder, hvor de har gode forutsetninger for å kunne leve og yngle. Dette vet vi av å se på landskap, terreng, byttedyr osv, og vi ser det absolutt i forbindelse med ulvens historikk i områdene. Forrige gang en ulveflokk ble skutt her, vandret det inn nye ulver kort tid etter. Slik forskningen forteller oss, og slik historien og erfaringen forteller oss.

Nemndene benytter «aktiv forvaltning» og det å «begrense konfliktnivået» som vurderingsgrunnlag i 18 c.

Fjornshøyden-reviret: avhengig av svenske myndigheter

Vi kan se av DNA-prøver på Rovbase at minst én av disse gjenværende tispene som er registrert den siste tiden også har vært i Sverige. Da vil kravet om å kontakte svenske myndigheter også gjelde disse ulvene. Å vedta skyting av gjenværende ulver fra tidligere lisensfelling for å «rydde opp» er mildt sagt kontroversielt.

Befolkningens belastning og synspunkt

Hva sier Grunnloven om rettighetene til naturmangfold og bevaring?

«Enhver har rett til et miljø som sikrer helsen, og til en natur der produksjonsevne og mangfold bevares. Naturens ressurser skal disponeres ut fra en langsiktig og allsidig betraktning som ivaretar denne rett også for etterslekten. Borgerne har rett til kunnskap om naturmiljøets tilstand og om virkningene av planlagte og iverksatte inngrep i naturen, slik at

*de kan ivareta den rett de har etter foregående ledd. Statens myndigheter skal iverksette tiltak som gjennomfører disse grunnsetninger».*⁴

Høyesterett: «Arbeidet med naturvern har i dag både en konstitusjonell bakgrunn i Grunnloven § 110b [nå § 112] og en folkerettslig bakgrunn i Konvensjon om biologisk mangfold av 22. mai 1992. Disse rettskilder må ha adskillig vekt sjølv.».

Det argumenteres ut ifra subjektive innfallsvinkler i vedtaket om at tilstedeværelse av ulven er uønsket innenfor områdene til de aktuelle ulverevirene. FVR kan ikke se at det er gjennomført noen som helst slags forskning, spørreundersøkelse eller innhenting av data som tilsier at dette er slutninger som rovviltneemndene kan ta. De siste forskningsrapportene på tilstedeværelse av ulv sier at det flertall ønsker eller godtar at det lever ulv i skogene. Selv om det er enkelte grupperinger som roper høyt og lager mye bråk, er det fortsatt slik at det er nemndenes oppgave å høre begge sider av saken. Det «stille» flertallet er for at ulven skal få leve i sine naturlige utbredelsesområder.

Det kan ikke være slik at jaktinteresser på elg eller opplevd frykt for ulv skal avgjøre hvilke arter som skal få lov til å leve i norsk natur. I tillegg er en rekke andre innfallsvinkler kraftig underkommunisert i vedtaket. Dette er blant annet:

- Tilstedeværelse av ulv er til fordel for en frisk og sunn hjorteviltstamme.
- Tilstedeværelse av ulv vil kunne regulere bestanden av villsvin, og kan ha påvirkning som «passiv overvåkning». Det viser seg at passiv overvåking er det mest effektive våpenet mot denne pesten, - hvilket betyr naturlige tiltak eller utvelgelse av ikke-menneskelige jegere. I de fleste delene av Europa er det ulven som utfører denne jobben. Villsvin står høyt oppe på ulvens meny nedover kontinentet, og syke og svake villsvin vil være et lettvinnt bytte ulvene bruker så lite energi som mulig på å nedlegge. Flere studier viser ulvens påvirkning på økosystemet, som vi her leser om, og i Slovakia forteller studier fra 1990- og 2000-årene oss at ulvene holder sine territorier så og si fri for den afrikanske svinepesten.

"Numerous studies prove the wolf's far reaching effects on ecosystems. The management of wild boar or deer populations are just two examples of them. Two Slovakian studies from the 1990s and 2000s show that the Slovakian wolf packs keep their territories mostly or completely free of the Swine fever.

"Spread of the wolf in Slovakia and localities with Classic Swine Fever (CSF) in wild boars in 1994-1998" Blue: areas where no wolves live. White: areas with wolf pack. Little black rings: wolf occurrences. Black spots: locations where CSF has broken out. 93% of CSF cases occurred outside the areas with wolf packs (blue colour). Only 7% of CSF cases have been recorded in wolf areas (white colour).

Infested animals show signs of the infection within a few days and are consequently weaker and slower than healthy individuals. This makes them easy prey for the wolves. The killing of infested animals diminishes the epicentres of the disease and thus reduces the possibilities of further spreading it. And even though human hunters tried to take this task on, the two studies show that wolves, particularly wolf packs, are significantly more successful in keeping the disease at bay. This further underlines

---

⁴ <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1814-05-17-nn>

the important role the wolf plays for healthy ecosystem. Ultimately, there is a reason why we call the wolf the doctor of the wild.

“Wolf records in Slovakia and places where Classic Swine Fever (CSF) broke out in the years 2001–2003” Green: areas with wolf pack. White: areas where no wolves live. Blue spots: localities where CSF erupted in 2003 Green spots: localities where CSF erupted in 2002 Red spots: localities where CSF erupted in 2001.”

Kildelenker kan sendes hvis ønskelig.

- Stabile ulveflokker er med på å forhindre flere streifulver i områder, som er de som flest ganger forårsaker større tap av beitedyr. Ny forskning referert i The Times.

Flertallet i rovviltnemndene har sett seg blinde på interessene til et lite mindretall. Et slikt alvorlig vedtak kan ikke baseres på subjektive meninger til et fåtall av mennesker, men må være kunnskaps- og faktabasert.

Hva ønsker nordmenn flest?

Nordmenn flest ønsker en bærekraftig bestand av ulv i norsk natur og at vi må kjempe for bevaring av arter og naturmangfold. Dette ser vi blant her i denne rapporten publisert av Miljødirektoratet i 2021: «Kunnskap og holdninger til naturmangfold 2020». ⁵ «For syv år siden visste nordmenn mindre om naturmangfold og var mindre bekymret for tap av naturmangfold enn EU-borgere. Nå har dette snudd».

Så å si alle (97%) i Norge mener i dag at det er viktig å stanse tap av naturmangfold fordi vår velferd og livskvalitet er avhengig av natur og naturmangfold. Vi ser også at oppslutningen for å gjennomføre ulike tiltak for å beskytte naturmangfoldet har økt siden 2014, sier Ellen Hambro, direktør for Miljødirektoratet. ⁶

Flere undersøkelser støtter dette synet og vi ønsker her å trekke fram Østmarka utenfor Oslo som et godt eksempel på ulv nært mennesker, og menneskers reaksjoner på dette.

Mennesker som bor rundt Østmarka bor nærmere ulv enn det de fleste i for eksempel Trysil gjør. Østmarka omfatter kommunene Oslo, Lørenskog, Rælingen, Enebakk og Ski og har mer enn 110 000 friluftslivsutøvere årlig. Dette poenget gjør Østmarka undersøkelsene spesielt relevante.

Utdrag fra rapporten «*Ulven i Østmarka. En velkommen innflytter?*» NINA, Skogen, Ketil; Krange, Olve 2013. ⁷

«Blant folk som bor rundt Østmarka, er det flere tilhengere enn motstandere av å ha ulv i marka. Oppslutningen om ulven er større i de to oslobydelene enn i Enebakk og Rælingen. Blant bygdefolk som er skeptiske til ulv, er det en vanlig oppfatning at om bare ulven kunne etablere seg nær store byer – og særlig Oslo – så ville byfolks positive syn endre seg ettersom

⁵ <https://www.miljodirektoratet.no/aktuelt/nyheter/2021/oktober-2021/flere-nordmenn-bekymret-for-tap-av-natur/>

⁶ <https://kommunikasjon.ntb.no/pressemedling/17918365/flere-nordmenn-bekymret-for-tap-av-natur-?publisherId=17847187>

⁷ <https://brage.bibsys.no/xmlui/handle/11250/2371326>

de fikk mer erfaring med dyret (se for eksempel Skogen, Mauz & Krange 2008). Men det er ingen entydig sammenheng mellom det å bo nær ulven og en negativ oppfatning av ulv.» Utdrag fra rapporten «Ulven i Østmarka – en dalende stjerne? Endringer i oppfatninger av ulven fra 2013 til 2015» NINA, Skogen, Ketil; Krange, Olve.⁸

Vi ser altså at mennesker som sogner til, og bruker Østmarka stort sett er positive til ulv der de selv ferdes.

Vi ønsker også å trekke frem følgende fra Ipsos sin undersøkelse for Glommen Skog, utført i 2016: «Kommentarrapport Holdninger til ulv 18.-21. april 2016».⁹

«Ipsos finner at av de som bor i områder med ulv, vil 20 prosent ha flere ulver, mens 50 prosent synes det er passe som det er.» Konklusjonen er klar, og Ipsos skriver: **«Det betyr at ca. 70 prosent av dem som bor i ulveområdene rapporterer det man kan kalle positive holdninger til ulv.»**

Vi mener at demokratiet skal gjelde og telle i Norge, og regner følgelig med at dette viktige poenget tas hensyn til i forvaltningen framover.

Gjennomføring av lisensjakt og skadeskyting av ulv

Det har de senere årene vært en rekke alvorlige brudd på dyrevelferd og etiske vurderinger ved gjennomføring av lisensjakt på ulv. Mange kaller det med rette troféjakt. Det har også vært flere episoder med skadeskyting og skyteepisoder som har vært til fare for andre jegere og forbipasserende. Det er økt fare for skadeskyting av rovvilt, da forskning viser at risikovurderingene blir lavere når jeger som ønsker å skyte rovdyr får muligheten. Vi skrev en bekymringsmelding for jakten på ulv innenfor ulvesonen forrige sesong som ble sendt KLD 16.2.2023. Vi har fortsatt ikke fått svar på vår henvendelse.

I mars i kom det en rapport fra Miljødirektoratet på oppdrag for Klima- og miljødepartementet, hvor det sjokkerende høye antallet **skadeskytinger på ulv var dokumentert til 17-24%**. Dette er selvsagt totalt uakseptabelt og kan ikke fortsette.

Rapporten peker på årsaker som dette:

«Rovdyr er i tillegg sjeldent vilt i Norge. Sammenlignet med estimert antall kløvvilt, så er det få av dem. Det betyr at for den enkelte jeger, vil sannsynligheten for å se, enn mindre felle, et rovdyr være lavt særlig sammenlignet med for eksempel elg. Dette kan føre til at en, bevisst eller ubevisst, ikke vil la den sjeldne sjansen gå en forbi dersom den dukker opp. Dersom en i tillegg tar hensyn til at kvotene er langt mindre enn antall kløvvilt som kan skytes hvert år, er det ikke sikkert at en rekker å vente på en ny sjanse før kvoten er fylt. Dette kan bevisst, eller ubevisst, føre til at noen velger å avfyre skudd på mindre enn optimale forhold, og kanskje på dårligere forhold enn egen kompetanse ville tilsi.

⁸ <https://brage.bibsys.no/xmlui/handle/11250/2365182>

⁹ http://www.glommen-skog.no/wp-content/uploads/Glomme_Ipsos_Kommentarrapport-2016.pdf

Vi kan heller ikke se bort fra at det forekommer negative holdninger til rovvilt i befolkningen, også blant lisensjegere og kvotejegere, som kan påvirke hvor risikovillig den enkelte jeger vil være i en konkret skuddsituasjon.»

Klima- og miljøminister Andreas Bjelland Eriksen uttalte, under et møte med Birdlife og Foreningen Våre Rovdyr på sitt kontor 15.03.2024, at han så meget alvorlig på rapporten og at han allerede hadde kalt inn NJFF til et møte om de alvorlige funnene i rapporten. Dette er et område ministeren bekreftet at han ønsket å fokusere på framover, så dette er en klar forventning fra oss.

FVR mener at lisensjakt på ulv ikke kan gjennomføres av vanlige jegere da svært mange har vist seg uegnede. Vi er alvorlig bekymret for dyrevelferden når jaktetikk er fraværende og skyteegenskapene likeså. Her bør Statsforvalteren og Miljødirektoratet gripe inn med tiltak umiddelbart. Situasjonen slik den er i dag er totalt uforsvarlig.

Avsluttende kommentar

Rovviltneemndsmedlemmene er forpliktet til å sette til side sine partipolitiske føringer og personlige overbevisninger, og sørge for en ulveforvaltning som bevarer og sikrer langsiktig overlevelse for ulv i Norge. En ulveforvaltning som baseres på oppdatert fagkunnskap og forskning, som fokuseres på økologi, bærekraftighet og gjeldende lovverk.

Vedtaket strider med naturmangfoldloven som nevnt i innledningsavsnittet.

Bestandssituasjonen tilsier at det på ingen måte kan felles ulvefamilier innenfor ulvesonen. Bestanden er på vei ned og antall helnorske ulvekull er på et minimum. Det tas altfor lite hensyn til innavlsgrad og ulovlig jakt. Rovviltneemndene gjør vurderinger basert på subjektive meninger, følelser og et inntrykk de tydelig har fått fra et fåtall av mennesker i områdene. Vedtaket er på ingen måte kunnskapsbasert slik som loven krever. Vedtaket er lovstridig og må oppheves.

Vedtaket oppfyller ikke vilkåret om at lisensfelling ikke vil true bestandens overlevelse. I tillegg til kravet om at bestanden ikke må under det politisk satte bestandsmålet og at felling ikke skal true den sør-skandinaviske bestandens overlevelse, må det også vurderes om felling truer den norske bestandens overlevelse utover bestandsmålet, jf. lagmannsrettens uttalelse om at ulven ikke bare er fredet opp til et visst antall dyr eller ynglinger. Det er en grov saksbehandlingsfeil å ikke vurdere om vilkåret ville være oppfylt uten ulvebestanden i Sverige, siden Norge har et selvstendig ansvar for arter som er naturlig tilhørende her til lands. Vi i Norge har ingen autoritet over hvordan man forvalter ulvene i Sverige.

Vedtaket tar ikke hensyn til forutsetningene for å kunne benytte rovviltforskriften § 10, da alle andre tiltak skal være prøvd ut først. I tillegg strider vedtaket med naturmangfoldloven §§ 5,6,8,9 og 10. Det tas ikke hensyn til artens naturlige utbredelse, unngå langvarig skade på naturmangfoldet, kunnskapsgrunnlaget, føre-var-prinsippet og den samlede belastningen på arten over tid. Alle de siste årene har rovviltneemndene økt kvoten som er anbefalt fra

fagorganet Statsforvalteren og den faglige innstillingen som ligger til grunn. Rovviltnemndene foretar sine vedtak basert på egne meninger, tro og følelser, og det er langt unna et kunnskapsbasert vedtak slik naturmangfoldloven krever.

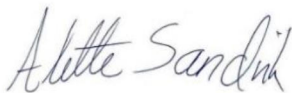
Oppsummering

- Ulven er kritisk truet i Norge, bestanden er på vei ned
- Ulvesonen skal prioritere ulven og dens leveområder
- Genetikken må hensyntas for langsiktig levedyktighet og bevaring
- Ulovlig jakt må inn i likningen
- At kvoten ikke er til hinder for å nå bestandsmålet i 2025 er verken sannsynliggjort av nemndene eller faglig godt nok vurdert
- Det er uforsvarlig å åpne for jakt på ulv innenfor ulvesonen i 2025

På vegne av de stemmeløse i norsk natur,

Alette Sandvik,
daglig leder, as@fvr.no

Marianne Mikalsen,
styreleder, mm@fvr.no

Rovviltnemnd 4 og 5

Halden 30.09.2024

**Klage på uttak / linsensfelling av inntil 6 ulv i Boksjøreviret
Sesongen 2024/2025
Fellessak 4/24**

I naturmangfoldloven § 18, første ledd bokstav b) kan felling gjennomføres for å avverge skade på bla husdyr, tamrein osv. I samme lov bokstav c) kan felling gjennomføres for å ivareta almen helse- og sikkerhetshensyn eller andre offentlige interesser av vesentlig betydning.

Boksjøreviret har kjerneområdet på svensk og norsk side. På Norsk side er Ankerfjella og Lundsneset naturreservat sentralt, på Svensk side er det Tresticklan Nasjonalpark som dominerer. Dette er områder med lite eller ingen konflikter med husdyr. Angrepet på sau i Aremark i 2023 ligger godt nord for reviret, her ble det ikke funnet DNA som kan knyttes til ulvene i Boksjøreviret. Ifølge Svenske myndigheter finns det ingen tammdyrbesetning i reviret på svensk side, derfor heller ingen konflikter. Det er ikke kjent eller dokumentert angrep på hund i reviret. Det blir derfor galt å bruke §18 bokstav b) for å ta ut disse ulvene.

Det å bruke §18 bokstav c) blir også feil da det ikke er dokumentert at individene i Boksjøreviret utgjør en reell trussel mot mennesker. Ved tidligere klagebehandling i departementet påpekes det at «hverken lovens ordlyd, forarbeid eller Bernkonvensjonen gir støtte til at frykt for ulv, uten at det foreligger reell fare, alene er tilstrekkelig grunnlag for felling.» Sekretariatets oppfatning da også at «der det ikke er dokumentert en reell og konkret skade på mennesker er det heller ikke et rettslig grunnlag for å tillate linsensfelling.»

Det å bruke naturmangfoldloven §18 bokstav b) og c) som grunnlag for lisensfelling av Boksjøreviret bør falle på sin egen urimelighet og med respekt for det lovverket vi skal forholde oss til. Tolke loven slik gir ikke sikkerhet eller forutsigbarhet. Naturmangfold er også de dyrene som jakter på toppen av næringskjeden.

Det å ta ut et revir hvor konfliktnivået er meget lavt, ulvene er meget sky, kjerne området består av vernede skogområder og Svenske myndigheter mener det er «olykkelig att Boksjøreviret ommfattas av beslut om jakt», vil dette være et alvorlig overtramp som dessverre følger i rekken av saker i favør mennesket de siste årene.

Det er ikke registrert yngling i Boksjøområdet siden 2020. 2020/2021 ble det ikke registrert noen ulv i området. Tydeligvis vandret da alle ut av Boksjøreviret i 2020. Nå når dette paret har etablert seg viser det bare at dette trengs for mangfoldet i naturen. Hvorfor det ikke har blitt yngling er uvisst.

Boksjøreviret ligger langt vekk fra andre revir. Kjerne området i Sverige er en nasjonalpark der det er forbud mot jakt. Det lave konfliktnivået, mangfoldet og balansen som dette reviret er en del av må sees på som særdeles viktig. Dette reviret trenger derfor å bli vernet gjennom loven. Ikke tas ut gjennom tolkninger av naturmangfoldloven § 18 som ikke hører noe steds hjemme i offentlig forvaltning.

Kvoten er satt til 6 ulver innenfor ulvesona med formål å ta ut alle individer i Boksjøreviret. Denne kvoten kan statsforvalteren endre med oppdatert kunnskap om reviret.

Side 1 av 2

I realiteten er da dette en kvote som kan tilpasses etter antall ulv som tilfeldigvis er innenfor revirets grenset. Uttaket kan da gjennomføres, uten kontroll på innvandrere, genetikk, valpekull eller revirmarkerende par.

En kvote som ikke er begrunnet på et mer faglig grunnlag kan føre til skade på svært viktig genetikk. Foreldrepar kan felles uten kontroll på hvor mange og hvor valpene befinner seg. Dette kan skape en svært uheldig situasjon med unge uerfarne dyr som mister muligheten for læring av et alfapar i et revir hvor konfliktene er minimale.

Dette er en kvote hvor alt kan skytes fordi antallet blir satt i etterkant. Slik beregning av en kvote er en faglig svak og kritikkverdig forvaltning av en rødlistet art. Dette uttaket bør ikke gjennomføres.

For NiH

Magne Staal

Til:

Klima- og miljødepartementet
postmottak@kld.dep.no

02.10.2024

Sendt til:

Rovviltnemndene i region 4 og 5
Statsforvalteren i Innlandet
sfinpost@statsforvalteren.no

KLAGE PÅ VEDTAK OM LISENSFELLING AV ULV INNENFOR ULVESONEN I 2025

NOAH – for dyrs rettigheter (NOAH) påklager med dette vedtak om kvote og område for lisensfelling av ulv innenfor ulvesonen i 2025 av rovviltnemndene i region 4 og 5. Rovviltnemndene har vedtatt kvote for lisensfelling av **12 ulver med formål å skyte alle ulvene i Risberget/Ulvåreviret, og i grenserevirene Boksjø og Fjornshöjden.**

NOAH ber Klima- og miljødepartementet om at rovviltnemndas vedtak om lisensfelling av ulver i tre ulvrevir innenfor ulvesonen erklæres ugyldig / omgjøres slik at det ikke tillates noe lisensfelling i 2025 av følgende grunner:

1) rovviltnemndene mangler myndighet til å fatte vedtak om lisensfelling av ulv siden ulvebestanden i region 4 og 5 ikke er over bestandsmålet, men ligger på bestandsmålet på 6,5 ynglinger. Etter NOAHs oppfatning betyr det at ulvebestanden må ligge minst på 7 ynglinger for at rovviltnemnda skal ha myndighet til å fatte vedtak om lisensfelling av ulv, jf. rovviltforskriften § 7 første ledd og § 4. Dette gjør at vedtaket er ugyldig.

2) vedtaket er i strid med Bernkonvensjonen. NOAH mener at det å tillate å skyte familiegrupper av ulv i ulvesonen utgjør et brudd på Bernkonvensjonen. NOAH gjør rovviltnemndene oppmerksom på at Byrå til den Stående Komiteen til Bernkonvensjonen har sendt et brev til norske myndigheter, datert 15.04.2024, hvor Byrådet uttrykte bekymring over en "very aggressive policy" i norsk ulveforvaltning og oppfordret myndigheter "to reconsider their approach of pre-emptive culling to a very restricted population target, and instead to apply proven prevention methods, especially livestock protection, and to raise awareness of the role of the wolf in nature and social acceptance of the species". Norsk ulveforvaltning og dens samsvar med Bernkonvensjonen skal drøftes på Stående Komiteens møte i desember som følge av en klage fra NOAH. At sekretariatet beskriver sitt forslag om å skyte flere ulver innenfor ulvesonen som "normalisert forvaltning", er svært urovekkende og viser at forvaltning som drives av norske myndigheter, er helt på feil spor.

3) vedtaket er i strid med naturmangfoldloven og Høyesteretts føringer i Letjenna-saken. Begrunnelsen for lisensfelling av ulv i de tre revirene er basert kun på generelle forhold. Det er ikke redegjort for noen konkrete forhold eller påvist konkret hvordan de utvalgte ulvefamiliene påvirker offentlige interesser negativt; iallfall er det ikke påvist hvordan de nevnte ulvefamiliene påvirker slike interesser utover det som vanligvis kan forventes i ulvesonen. I lys av at ulvebestanden ligger på bestandsmålet og er ikke over det «med forholdsvis god margin», må de private og offentlige interessene nevnt i vedtaket vike for vernehensynet. I tillegg finnes det andre løsninger enn lisensfelling, og påstanden om at lisensfelling virker konfliktdepende har ikke noe forankring i kunnskapsgrunlaget; tvert imot – forskning viser at lisensfelling ikke har konfliktdepende effekt.¹ Heller ikke kan man se at de siste årenes vedtak i realiteten har hatt noe konfliktdepende effekt – konfliktene i samfunnet over regjeringens ulveforvaltning er minst like store som i 2017 da regjeringen begynte å skyte ulv i ulvesonen uten noen reelt behov eller grunnlag, og etter NOAHs oppfatning er konfliktene blitt enda større. Rovviltnemndenes begrunnelse for lisensfelling av ulv i Fjornshöjden-reviret er mangelfullt – dersom man vil skyte «gjenstående individer i reviret», er det nødvendig å fatte et nytt vedtak om dette; det er ikke tilstrekkelig at man henviser til begrunnelse i rovviltnemndenes vedtak i 2023. I tillegg

¹ S. Dressel, G. Ericsson, S. Lindgren & C. Sandström, Rapport 7087, 2023 September: <https://naturvardsverket.diva-portal.org/smash/get/diva2:1801448/FULLTEXT02.pdf>

har sekretariatet vurdert at «det er forsvarlig med uttak av ett grenserevir eller ett helnorsk revir», og ikke tre revir som rovviltneemnda har vedtatt. Rovviltneemndenes konklusjon om at «en mest sannsynlig har rimelig god margin for at bestandsmålet vil bli nådd for 2025» har ikke noen forankring i kunnskap. I tillegg er sannsynlighetsvurderingen av oppnåelse av bestandsmålet ikke ensbetydende med at vilkåret at lisensfelling «ikke er skadelig for bestandens overlevelse i Norge» er oppfylt. Rovviltneemndene virker som helt uvitende om omfanget av krypskyting av ulv både i Norge og Sverige. NOAH vil også understreke at de siste tellingene viser at det er registrert laveste antall ulv på nesten 10 år i Norge. I vinter ble det påvist 42-44 ulver med helnorsk tilhold og 32 individer i grenserevir. Når ulvene i grenserevir fordeles mellom de to landene gir det **58-60 ulver, som er det laveste antallet siden vinteren 2014/2015.**²

Disse aspektene er ikke hensyntatt ved vurdering av vilkåret om hvorvidt unntaket er skadelig for bestandens overlevelse, og både nemndenes og sekretariatets vurdering av dette vilkåret lider av grove feil. NOAH mener at den prekære tilstanden til ulvebestanden både i Norge og Sverige betyr at det ikke bør tillates skyting av ulv innenfor ulvesonen, jf. §§ 6, 8, 9 og 18 i naturmangfoldloven.

Dersom man tillater lisensfelling av ulv, vil rovviltneemnda også komme i strid med Høyesteretts føringer i Letjenna-saken. Bestandsmålet til ulv er ikke nådd over tid med forholdsvis god margin. Dette gjør at vernehensynene må legges mye større vekt enn før og at det må vises enda mer konkret hvordan ulvens tilstedeværelse preger «offentlige interesser» i en så vesentlig grad at ulvene må skytes. Disse vilkårene er ikke oppfylt verken i sekretariatets saksframlegg eller rovviltneemndenes vedtak.

4) Norge står midt i naturkrisen og det å legge avgjørende vekt på hensynet om å holde bestanden av en truet art på et politisk bestemt bestandsmål er uverdigg, kunnskapsløst og meget uansvarlig. I tillegg er rovviltneemndenes vedtak enda et skritt mot å skyve nesten hele ansvaret for å sikre levedyktighet av den sør-skandinaviske ulvebestanden over på Sverige.

NOAH vil minne om at ulven er kritisk truet på norsk rødliste og sterkt truet på svensk rødliste. FN erklærte i 2019 krise for naturen og de ville dyrene.³ I 2020 forpliktet Norges politiske ledelse seg sammen med mange andre land over hele verden å stanse tap av naturmangfold innen 2030.⁴ Norske myndigheter har satt et nasjonalt mål om at ingen arter skal utryddes⁵ og har forpliktet seg til «å redusere utryddelsesrisikoen betydelig, samt å opprettholde og gjenopprette det genetiske mangfoldet» i ville bestander for å opprettholde deres tilpasningspotensiale, ved å signere Naturavtalen i desember 2022.⁶ Det er absurd at midt i en naturkrise, velger rovviltneemndene å skyte nesten halvparten av bestanden av den kritisk truede ulven i Norge, innenfor en snever sone hvor disse dyrene skal ha høy beskyttelse, stikk i strid med Naturavtalen. Miljøministeren har uttalt at «naturkrisen er like alvorlig som klimakrisen», «vår tids største utfordring» som «endrer rammebetingelsen for alt liv» - men samtidig har rovviltneemndene fattet et ubegrunnet vedtak om å skyte en kritisk truet nøkkelart i en vernesone. Regjeringens målsetninger og fine ord om ivaretagelse av naturen, skal være gjeldende også for landets egne utrydningstruede nøkkelarter.

Ulvebestanden i Norge er kritisk truet, hvilket betyr at det er ekstremt høy risiko for at den dør ut i Norge. Den er også sterkt truet i Sverige. Bestanden er en av de mest innvlede i verden og mangler genetisk variasjon. Det forekommer omfattende ulovlig jakt på ulv i Norge. For de aller fleste nordmenn er dette en helt uforståelig og uakseptabel forvaltning. Myndighetene fortsetter å påstå at ulvens status som kritisk truet på norsk rødliste ikke er relevant for vurdering av ulvens overlevelse. Men en slik politisk motivert fornektelse av ulvens status kan ikke avvise det faktum at ulven fortsatt står på rødliste både i Norge og Sverige. En forsvarlig forvaltning ville dermed avvente med en så omfattende og ikke minst meget konfliktskapende avskyting av ulv som ikke har noe annet mål enn å holde bestanden på et bestemt (kritisk truet) nivå.

Rovviltneemndenes forslag om å skyte til sammen tre ulveflokker innenfor ulvesonen er en latterliggjøring av den offentlige myndighet som er blitt betrodd dem etter loven. Man kan ikke ta seriøst et forslag om å drepe nesten halvparten av ulvebestanden i Norge.

² Rovdata.no

³ <https://www.un.org/sustainabledevelopment/blog/2019/05/nature-decline-unprecedented-report/>

⁴ <https://www.leaderspledgefornature.org/>. Se også <https://www.nrk.no/norge/norge-har-forpliktet-seg-til-a-reversere-tap-av-naturmangfoldet-1.15180194>

⁵ <https://miljostatus.miljodirektoratet.no/miljomal/naturmangfold/>

⁶ <https://www.cbd.int/doc/c/e6d3/cd1d/daf663719a03902a9b116c34/cop-15-l-25-en.pdf>

Ved å vedta hele tre ulveflokker i sonen skutt, fremstår vedtaket som polariserende tautrekking for å oppnå minst én til to flokker i sonen skutt – og dermed videreføre praksisen om skyting av ulv innenfor ulvesonen. NOAH vil ikke se på det som noe «kompromiss» å tillate noen familiegrupper i sonen skutt. Vi ser på det som politisk dragkamp for å normalisere skyting i ulvesonen. Det vil føre til ytterligere polarisering av situasjonen, samt en uforutsigbar forvaltning uten tillit i store deler av befolkningen. NOAH mener dermed at roviltnemdene har grovt misbrukt sin rolle som forvaltningsmyndighet.

NOAH mener at vilkårene for lisensfelling av 12 ulver i tre ulike revir innenfor ulvesonen ikke er oppfylt, jf. naturmangfoldloven (nml.) §§ 6, 8, 9 og 18 og Bernkonvensjonen artikler 4, 6 og 9, og at roviltnemndenes vedtak bør omgjøres slik at det ikke tillates lisensfelling av ulv innenfor ulvesonen i 2025.

1. Vedtaket oppfyller ikke vilkåret om at lisensfelling ikke vil true bestandens overlevelse

1.1. Det må foretas en vurdering av om felling truer den norske ulvebestandens overlevelse utover oppnåelse av bestandsmålet

NOAH mener at det ikke er seriøst at sekretariatet under dette vilkåret kun vurderer at bestanden etter neste yngling fortsatt vil oppfylle det nasjonalt fastsatte bestandsmålet, og at felling ikke truer den sør-skandinaviske bestandens overlevelse. Det må i tillegg foretas en vurdering av hvorvidt felling truer den norske bestandens overlevelse utover bestandsmålet. Det er dermed ikke mulig å basere vedtaket om lisensfelling av ulv på konklusjonen om at vilkåret om bestandens overlevelse er oppfylt så lenge Norge sikrer at bestandsmålet av 4-6 ynglinger på norsk territorium opprettholdes.

Vinteren 2023-2024 ble det påvist 58-60 ulver i Norge, med kun 42-44 med helnorsk tilhold. Det er det laveste antallet påvist i Norge siden vinteren 2014/2015. Det har også vært en nedgang antall ulver i Skandinavia sammenlignet med forrige vinter. Skandinavisk ulvebestand har en økt risiko for å dø ut på grunn av genetiske forhold. Ulven er kategorisert som kritisk truet i Norge og som sterkt truet etter ny Rødlisting 2020 i Sverige (oppgradert fra å være sårbar etter Rødlisting 2015). Det er dermed ufattelig at det i det hele tatt vurderes å drepe ulvefamilier i ulvesonen som er ment å være det området hvor ulven skal være prioritert og hvor den skal være strengt beskyttet, jf. Bernkonvensjonen artikler 4 og 6 og nml. §§ 5, 6 og 15.

NOAH vil først påpeke en feil i sekretariatets saksframlegg. Sekretariatet skriver at norsk bestandsmål på 4-6 ynglinger (omregnet til rundt 40-60 individer) er det antallet ulv i Norge som svensk forvaltning legger til grunn i sine vurderinger knyttet til «gynnsam bevarandestatus». Dette gir et feil bilde av at svenske myndigheter har foretatt en vurdering av den skandinaviske ulvebestanden som omfatter den norske delbestanden. Svenske myndigheter har aldri bestilt en slik vurdering, heller ikke har forskerne gjort den vurderingen. Det finnes ikke noen vitenskapelig vurdering av hva som kunne utgjøre en levedyktig norsk ulvebestand.⁷ NOAH påpeker videre at det ikke finnes noen avtale mellom Sverige og Norge om felles forvaltning av ulv i Skandinavia som fastsetter at Norge kun er forpliktet til å sikre at det finnes 40-60 ulver i Norge (4-6 ynglinger i året).

EU-domstolen har kommet til i den såkalte Tapiola-saken at det ikke er mulig for en EØS-medlemsstat å påberope seg bestander av truede arter som finnes i naboland som ikke er EØS-medlemsstat.⁸ Denne fortolkningen er videre bekreftet av en ny dom avsagt av EU-domstolen i juli 2024 i sak C-601-22.⁹ Hvis

⁷ Det å basere vurderingen om vilkåret «ikke truer bestandens overlevelse» på en utredning som kun nevner det norske bestandsmålet er ikke seriøs forvaltning. Stortinget vedtok bestandsmålet i 2004 som et politisk mål uten noen forankring i biologisk utredning.

⁸ C-674/17, avsn. 60. <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-674/17> (10. oktober 2019).

⁹ "Article 16(1) of Directive 92/43, as amended by Directive 2013/17, must be interpreted as meaning that the condition laid down therein, according to which the derogation granted under that provision must not be detrimental to the maintenance of the populations of the species concerned with a favourable conservation status in their natural range, may be assessed by taking account, in the light of the available data, of the level of the biogeographical region, which extends beyond national borders, only where it has been established in advance that that derogation does not adversely affect the maintenance of such a favourable conservation status at the level of the local and national territory of the Member State concerned." C-601-

Sverige er rettslig forhindret fra å påberope seg ulvebestanden som finnes i Norge, oppstår det spørsmål om på hvilket grunnlag norske myndigheter baserer sin vurdering av dette vilkåret om bestandens overlevelse på ulvebestanden som finnes i Sverige. Ved å legge til grunn den hele skandinaviske ulvebestanden ved vurdering av vilkåret om bestandens overlevelse, har norske myndigheter skapt en absurd situasjon hvor vilkåret alltid vil være oppfylt så lenge Sverige er bundet av Habitatdirektivet og som setter et krav om at ulvebestanden i Sverige må ha gunstig bevaringsstatus. Det er videre problematisk (og i strid med Habitatdirektivet)¹⁰ at ulvebestand som er kategorisert som sterkt truet, anføres å ha gunstig bevaringsstatus, og iallfall bør det faktum at ulven er rødlistet både i Norge og Sverige medføre at unntak fra det strenge vernet tillattes kun i svært begrensede tilfeller som ikke er tilfelle her.

1.2. Genetisk tilstand av den skandinaviske ulvebestanden tåler ikke lisensfelling av hele familiegrupper

SKANDULV viser i sin rapport til Naturvårdsverkets femårig plan för genetisk förstärkning 2016–2020 hvor det er lagt til grunn:¹¹ «Eftersom ett genflöde inte skett under mer än sju år före 2016 kommer det under fem vargenerationer under det närmaste århundradet att behövas minst två reproduktioner mellan nya invandrade vargar, som inte är nära besläktade med varandra, och skandinaviska vargar. I nuläget, med årets reproduktion i Tunturireviret, har det skett en sådan.»

Det er i tillegg en forutsetning om at «Årsungarnas överlevnad till reproduktiv ålder är minst lika bra som de skandinaviska valparna».¹²

NOAH mener at det ikke er mulig å konkludere fra det som er skrevet i saksfremlegget at femårs-regelen er oppfylt. Dette betyr at den riktige konklusjonen bør dermed være at lisensfelling av ulv innenfor sonen ikke bør tillates pga. den genetiske tilstanden av den skandinaviske ulvebestanden. NOAH vil påpeke at forvaltningsorgan har utrednings- og informasjonsplikt etter forvaltningsloven § 17 første ledd, og som følge skal forvaltningsorganet påse at saken er så godt opplyst som mulig før vedtak treffes. Rovviltnemndene har ikke opplyst en av de mest vesentlige aspektene ved vurdering av vilkåret om bestandens overlevelse. Vedtaket lider dermed av grov saksbehandlingsfeil.

NOAH påpeker at innavlskoeffisienten er på 0,23 i 2023/2024. Som man har sett fra tidligere er sannsynligheten for at innvandrede ulver reproducerer seg med suksess slik at deres avkom i sin tur bidrar i bestanden, ganske lav. Det er dermed klart at det ikke finnes grunnlag for å påstå at man er i rute med 5-års regelen. Bestanden bør dermed være mye større for at den skal overleve. Ifølge svenske myndigheter kan en økt bestandsstørrelse minske disse risikoene i en viss grad¹³. Det er skrevet i St. Meld. 21 (2015-2016) «Ulv i norsk natur» på side 73: «Naturvårdsverket viser til at dersom det ikke er innvandring og reproduksjon av nye immigranter (og derav ingen genetisk utveksling) med skandinaviske ulver må den skandinaviske ulvepopulasjonen bestå av minst 1700 ulver for å kunne anses å ha gunstig bevaringsstatus.»

Ifølge forsker Linda Laikre ved Stockholm Universitet må den skandinaviske ulvebestanden ha i utgangspunktet 2000 ulver for å «opprettholde og gjenopprette det genetiske mangfoldet» og «for å opprettholde deres tilpasningspotensiale», slik statene har forpliktet seg til i Naturavtalen.

22, WWF Österreich and Others. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62022CJ0601&qid=1727878676052> (11. juli 2024)

¹⁰ "According to the definition in Article 1(i) of the Habitats Directive, a conservation status will be taken as favourable when, first, population dynamics data on the species concerned indicate that it is maintaining itself on a long-term basis as a viable component of its natural habitats. Second, the natural range of that species must be neither being reduced nor be likely to be reduced for the foreseeable future. Last, it is necessary that there is, and will probably continue to be, a sufficiently large habitat to maintain its populations on a long-term basis (judgment of 10 October 2019, *Luonnonsuojeluyhdistys Tapiola*, C-674/17, EU:C:2019:851, paragraph 56)." - C-436/22, Asociación para la Conservación y Estudio del Lobo Ibérico (ASCEL), para. 60. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:62022CJ0436&qid=1723822576339>

¹¹ Naturvårdsverket. 2016. Femårig plan för genetisk förstärkning 2016 - 2020. Rapport från Naturvårdsverket, NV-02544-15. 21 s.

¹² Ibid.

¹³ Ibid.

Den direkte effekten av den høye innavlsgraden er at skandinaviske ulver har mindre valper og disse overlever i mindre grad. Øystein Flagstad har uttalt følgende:¹⁴ «Det vi ser er at foreldrepar som er sterkt innavlede får færre unger. En mindre andel av ungene vokser opp. Det nære slektskapet ser ut til å påvirke overlevelse hos valper og reproduksjon hos voksne ulver.»

Ifølge føre-var prinsippet må man ta hensyn til denne kunnskapen. NOAH mener dermed at ulvebestanden som er så innavlet som den skandinaviske ulvebestanden er og som ikke har fått inn nye gener i bestanden de siste 15 årene, ikke kan bedømmes å ha «gunstig bevaringsstatus».

NOAH mener at dette er enda et aspekt som tyder på at det er grunnlag til å være føre-var i vurdering av hvorvidt vilkåret om bestandens overlevelse er oppfylt, og ikke tillate lisensfelling av ulv innenfor ulvesonen. Etter forvaltningsloven § 17 første ledd skal forvaltningsorganet påse at saken er så godt opplyst som mulig før vedtak treffes. Sekretariatets vurdering unnlater å ta hensyn til noen svært viktige elementer som har ført til at vedtaket lider av grov saksbehandlingsfeil.

1.3. Ulovlig jakt

Skogen og Krange henviser til skandinavisk ulveforskning som «*har beregnet at så mye som halvparten (51 %) av dødsfallene i den skandinaviske ulvepopulasjonen skyldes ulovlig jakt*» og at «*det gjør illegal jakt til den aller viktigste dødsårsaken hos ulv ...*».¹⁵

NOAH henviser videre til den nyeste forskning om illegal jakt hvor det omtales at den såkalte «*cryptic poaching*» er nedvurdert eller helt ignorert av myndighetene, men at den kan utgjøre en stor del av illegal jakt og ha vesentlige påvirkninger på bestandene av ulv:¹⁶ «*Traditional time-to-event models in wildlife science discard or censor data from marked animals that disappeared (no collar or carcass recovered) as uninformative. This approach fails to account for the high certainty attached to rates of legal causes of death compared to the low certainty about rates of other causes that are not well reported, including the least documented form termed cryptic poaching. Instead, the assumption that individuals that are lost-to-monitoring suffer from similar hazards and endpoints as monitored individuals, or survive through migration or dispersal, produce systematic biases. These biases may underestimate mortality and its anthropogenic component (...)*»

NOAH mener at dette er enda et aspekt som tyder på at det er grunnlag til å være føre-var i vurdering av hvorvidt vilkåret om bestandens overlevelse er oppfylt, og ikke tillate lisensfelling av ulv innenfor ulvesonen. Etter forvaltningsloven § 17 første ledd skal forvaltningsorganet påse at saken er så godt opplyst som mulig før vedtak treffes. Sekretariatets vurdering unnlater å legge noe vekt på dette aspektet og vedtaket lider dermed av grov saksbehandlingsfeil.

1.4. Andre viktige momenter

NOAH vil understreke at vurdering av vilkåret om bestandens overlevelse ikke kan være en ren matematisk beregning. Det er nettopp stabile flokker som i særlig grad bør spares fra dreping siden det ikke er mulig å bygge opp en levedyktig ulvebestand kun basert på «genetisk viktige» individer. Ulven er et sosialt dyr, noe som betyr at bestanden er levedyktig når de sosiale strukturene i bestanden er sterke. Å skyte hele ulveflokker er direkte kontraproduktivt for ivaretagelse av langsiktig levedyktighet og genetisk mangfold i ulvebestanden.

Ulver er høyt sosiale og intelligente dyr, noe som betyr at ulveflokkens stabilitet er viktig for å lære avkom til å jage sine naturlige byttedyr i skogen og holde seg unna menneskelige infrastruktur. Vedvarende skyting av

¹⁴ <https://forskning.no/rovdyr-ny/ekstrem-innavl-hos-norske-og-svenske-ulver/306558>. Se også Kardos, M., Åkesson, M., Fountain, T., Flagstad, Ø., Liberg, O., Olason, P., ... & Ellegren, H. (2018). Genomic consequences of intensive inbreeding in an isolated wolf population. *Nature ecology & evolution*, 2(1), 124-131.

¹⁵ Krange, O. Skogen, K. 2019. Ulovlig jakt på store rovdyr. Holdninger i befolkningen, lokalsamfunn og blant jegere. NINA Rapport 1663. Norsk institutt for naturforskning.

¹⁶ Santiago-Ávila, F. J., Chappell, R. J., & Treves, A. (2020). Liberalizing the killing of endangered wolves was associated with more disappearances of collared individuals in Wisconsin, USA. *Scientific reports*, 10(1), 1-14.

ulveflokker fører til sosiale og fysiologiske endringer som ikke er positive når målet er å ha en levedyktig ulvebestand og en ulvebestand med minst mulig konflikt - dette understrekes av forskning:¹⁷

«(...) the higher progesterone we detected in female tundra-taiga wolves compared with forest wolves is consistent with increased reproductive activity because of social disruption as well as established numeric responses of wolves to high mortality rates (...) Hunting can also decrease pack size, which results in altered predation patterns, increased time spent defending kill sites from scavengers and may lead to increased conflict with humans and livestock (...) The potential physiological effects of substantial, human-caused mortality suggest that hunting could be causing changes in reproductive structure and breeding strategy, as well as imposing chronic stress. Though increased reproduction might be viewed as a positive response of wolves to population reductions, the implications on lifetime reproductive output and generational survival of offspring as compared with undisturbed populations are unknown. However, a predicted outcome of such population disturbances is the loss of genetic diversity that can lead to a decrease in individual fitness and evolutionary potential, as well as an increased risk of population extinction (Frankham, D. & A. 2002; Leonard, Vila & Wayne 2005). Indeed, elevated stress and reproductive hormones in hair or feathers have been associated negatively with fitness (Koren et al. 2011) and proxies of fitness (Macbeth et al. 2012; Bryan et al. 2013b). Moreover, chronic stress may have evolutionary consequences for wolf populations via epigenetic, intergenerational changes (McGowan & Szyf 2010; Cao-Lei et al. 2014).»

NOAH mener at negative effekter fra skyting av familiegupper av ulv er et viktig aspekt som tyder på at det er grunnlag til å være føre-var i vurdering av hvorvidt vilkåret om bestandens overlevelse er oppfylt. Dette taler også for at det ikke bør tillates lisensfelling av ulv innenfor ulvesonen. Etter forvaltningsloven § 17 første ledd skal forvaltningsorganet påse at saken er så godt opplyst som mulig før vedtak treffes. Vedtaket unnlater å vurdere de negative effektene. Dette har ført til at vedtaket lider av grov saksbehandlingsfeil.

1.5. Konklusjon

NOAH mener at rovviltnemndenes vurdering av at lisensfelling av ulvefamilier innenfor ulvesonen ikke vil true bestandens overlevelse er feil. I tillegg lider den delen av vedtaket av grove saksbehandlingsfeil.

2. Det finnes ikke noen materielt grunnlag for lisensfelling etter nml. § 18 første ledd bokstav c

2.1. Vernehensynet må fortsatt veie tungt selv om bestandsmålet er oppnådd

Rettslig sett er det ikke tilstrekkelig å legge vekt på generelle påståtte ulemper fra tilstedeværelse av ulv innenfor ulvesonen for at den høye terskelen til lisensfelling innenfor ulvesonen vil være oppfylt. Generelle påstander om at det er belastende å leve i et område hvor det forekommer ulv og hvor det er politisk vedtatt at det skal være ulv, kan ikke begrunne unntak etter nml. § 18 første ledd bokstav c. I det motsatte tilfellet vil det bety at det alltid skal være grunnlag for unntak etter nml. § 18 når bestandsmålet for ulv er oppnådd og at det faktisk aldri finnes noen andre løsninger. Dette bryter vilkårene for unntak i loven. Det faktum at bestandsmålet er oppnådd, kan ikke automatisk føre til at det høyere beskyttelsesnivået av ulv innenfor ulvesonen fjernes. I det tilfellet vil ulvesonen faktisk været opphevet.

2.2. Det er ikke påvist noen tilstrekkelig tungtveiende grunner for lisensfelling av de utvalgte revirene

Det er dermed kun de spesielle belastningene knyttet til konkrete ulverevir som kan gå inn i den konkrete vurderingen av unntaksbestemmelsen. Heller ikke kan antallet dyr eller stabilitet i reviret i seg selv begrunne uttak. De vurderingene som er gjort av sekretariatet og rovviltnemndene handler kort sagt om at det finnes ulv i ulvesonen. Det er feil rettsanvendelse når man begrunner lisensfelling av revir med den generelle samfunnskonflikten forbundet med ulv.

I vedtaket ser man at rovviltnemndene begrunner lisensfelling i ulvesonen med «belastningene» ved at ulv i det hele tatt eksisterer «over bestandsmålet». I praksis betyr det at ulv i ulvesonen skytes fordi de er ulver og lever i ulvesonen. Sekretariatets innstilling redegjør kun for de generelle ulempene fra tilstedeværelse av ulv i de nevnte revirene som beitenæring, jegermiljøet og noen deler av lokalbefolkningen opplever. Det er ikke vist at det er noe spesielt med disse ulvefamiliene som gjør at de er mer konfliktfylte enn andre. Sekretariatet

¹⁷ Bryan, H. M., Smits, J. E., Koren, L., Paquet, P. C., Wynne-Edwards, K. E., & Musiani, M. (2015). Heavily hunted wolves have higher stress and reproductive steroids than wolves with lower hunting pressure. *Functional Ecology*, 29(3), 347-356.

antar i stedet at det er konflikter knyttet til beitebruk, samt jakt som fritidsaktivitet og næringsvei, i større eller mindre grad gjeldende innenfor alle revirene.

Sekretariatet bemerker i flere steder i sin innstilling at felling av revirer innenfor ulvesonen ikke vil være en varig løsning ettersom man må forvente både forekomst av streifende individer og nye reviretableringer forholdsvis raskt i samme område. Den «vedvarende belastningen» har tydeligvis ikke noe med de konkrete revirene eller de spesielle omstendighetene rundt revirenes tilstedeværelse å gjøre, men med det faktum at det er opprettet en ulvesone hvor det skal være forekomst av ulv på permanent basis. For øvrig - hvis fjerning av ulv i de utvalgte revirene ikke er en løsning siden det snart vandrer inn nye ulv, bør det ikke igangsettes noen lisensfelling.

Det å beholde stabile ulvflokker bør på alle kanter være foretrukket, særlig av dem som er opptatt av forutsigbarhet og konfliktredusering - det er ulv fra stabile ulvflokker som har mest forutsigbar områdebruk, mens det tar tid inntil innvandrede streifulver tilvenner seg i et område. En annen studie har kommet til at selv om skyting av hele ulvflokker reduserer størrelsen av bestanden, kan den sosiale forstyrrelsen som oppstår som følge av uttak av reproduktive individer føre til en økning i antallet flokker i området.¹⁸ Sekretariatene har påpekt at det er registrert 85 skader på sau forårsaket av ulv innenfor ulvesonen i 2023 (10.08.23) og at dette peker seg ut som et høyt skadeomfang sammenlignet med tidligere år. En omfattende skyting av ulvflokker innenfor ulvesonen siden 2017 har hatt sin effekt og her kan man se konsekvenser av en kunnskapsløs forvaltning.

NOAH vil rette kritikk mot det at rovviltmyndene har unnlatt å vurdere at stabile ulvflokker har en mer forutsigbar områdebruk, og ved å skyte stabile flokker kan man gjøre situasjonen «verre» i forhold til vandring av ulver. Som kjent har ulver som nylig har kommet i et område mindre forutsigbar områdebruk og adferd enn ulvflokker som har vært etablert der i lengre tid.¹⁹

En hypotese om at lisensfelling har konfliktreduserende effekt er bare det - en hypotese som ikke er forankret i kunnskap. NOAH henviser her til en studie gjennomført i Sverige av Dressel et al. og hvor forskerne har kommet til at lisensjakt ikke har hatt noe konfliktreduserende effekt og heller ikke økt tillit til rovviltforvaltning:²⁰ *"I den kvantitative delen av studien kunde vi inte finna någon stark effekt av 2021 års licensjakten på allmänhetens attityder till varg, dess förvaltning eller tillit till förvaltande myndigheter. Som den detaljerade redovisningen visade upptäckte vi för vissa frågor i vissa län signifikanta förändringar, men genomgående med små effektstorlekar. Dessutom varierade även riktningen på attitydförändringarna (mer eller mindre positiva eller mer negativa attityder) mellan länen. I vissa aspekter observerades till och med förändringar i kontroll-länen, där ingen jakt på varg genomförts. Liknande utfall såg vi inom våra analyser på kommunnivå. Varken i de kommuner där jakten ägde rum eller kommuner utan jakt, inom de fyra länen som genomfört licensjakt (Värmland, Gävleborg, Örebro och Västmanland) visade starka förändringar. Utifrån detta konstaterar vi att licensjakten under 2021 som en enskild förvaltningsåtgärd inte haft någon egentlig effekt på allmänhetens attityder till varg under den period som studien genomfördes."*

Som denne undersøkelsen viser, handler det å skape tillit og dempe konflikter i ulveforvaltning ikke om antakelser, men det er et eget fagfelt. Det er dermed utdatert å hevde at «Det vil som regel ikke la seg gjøre å påvise konkret hvordan interessene gjør seg gjeldende for bestemte mennesker, grupper av mennesker og ulike aktiviteter»; myndighetene er i så fall lovpålagt å basere vedtak om lisensfelling av ulv på det beste tilgjengelige kunnskapsgrunnlaget. Å basere et vedtak om omfattende lisensfelling av ulv på en hypotese er ikke forsvarlig forvaltning og er i strid med naturmangfoldloven § 8.

Både sekretariatet og rovviltmyndene har stilt likhetstegn mellom på den ene siden at bestandsmålet er nådd, og på den andre siden at ulvestammen er så belastende at det er nødvendig med uttak, uten å

¹⁸ Fernández-Gil, A., Naves, J., Ordiz, A., Quevedo, M., Revilla, E., & Delibes, M. (2016). Conflict misleads large carnivore management and conservation: brown bears and wolves in Spain. *PLoS ONE*, 11(3), e0151541.

¹⁹ Suutarinen, J., & Kojola, I. (2017). Poaching regulates the legally hunted wolf population in Finland. *Biological Conservation*, 215, 11-18.

²⁰ S. Dressel, G. Ericsson, S. Lindgren & C. Sandström, Rapport 7087, 2023 September: <https://naturvardsverket.diva-portal.org/smash/get/diva2:1801448/FULLTEXT02.pdf>

påvise konkrete og særskilte belastninger forbundet med de konkrete ulvrevirene. Det er heller ikke redegjort hva man oppnår med skyting av ulveflokkene. Rovviltnemndene har dermed ikke påvist noen tilstrekkelig tungtveiende grunner som kan gi grunnlag til unntak fra det strenge vernet av ulv etter nml. § 18 første ledd bokstav c.

2.3. Vedtaket mangler en vurdering av mulige negative effekter av lisensfelling av ulv på holdninger til ulv, konfliktdemping og tillit til rovdyrforvaltning

NOAH mener at det fremstår klart at rovviltnemndene i sine vurderinger har lagt hovedvekt på det faktum at bestandsmålet for ulv er oppnådd - noe som ikke kan være grunnlag for å ty til unntaksbestemmelsen. NOAH mener at rovviltnemndene med en slik tilnærming har skapt mer konflikt i rovviltforvaltning og muligens også økt risiko for ulovlig jakt på ulv i Norge. Samtidig har rovviltnemndene ikke vurdert mulige negative effekter av sine vedtak - når man baserer valg av ulveflokker som kan felles, på det faktum at det har vært ulver over lang tid i et område, gir man et signal om at ulvebestandens tilstedeværelse og størrelse i seg selv er problematisk og bør reduseres.

Sekretariatet vurderer at «konfliktnivået knyttet til rovviltforvaltningen er lavere, men fremdeles relativt høyt». Hva baserer sekretariatet denne vurderingen på? NOAH mener at denne «vurderingen» er tatt ut fra luften og det er ikke noe grunnlag for å sette et likhetstegn mellom konfliktnivå og bestandsmål. Som lagmannsretten har uttalt i Letjenna-saken i sin dom av 6. juli 2022:

«Vekten av de offentlige interesser som taler for uttak, må basere seg på en konkret vurdering av blant annet hvilke belastninger de ulvene som skal felles medfører for beite- og jaktinteresser, psykososiale forhold, og konflikt- og tillitsnivå. Dette vil også medføre en nødvendig vurdering av hva man oppnår ved å felle ulven. Denne vurderingen kan ikke forenkles ved at det stilles likhetstegn mellom på den ene siden at bestandsmålet er nådd, og på den andre siden at ulvestammen er så stor og belastende at det er nødvendig med uttak.» (NOAHs utheving)

NOAH mener at skyting av ulv innenfor ulvesonen pga. at bestandsmålet er oppnådd, setter konflikten i enda steilere spor. Det gir også en forventning i noen deler av samfunnet om at ulver skal skytes pga. ulvens blotte tilstedeværelse. NOAH henviser til forskning publisert i 2020 hvor forskerne konkluderte med at ulovlig jakt på ulver økte etter at myndigheter ga større adgang til legal jakt på den truede ulvebestanden.²¹ Santiago-Avila og al. viste i sin forskning at selv om avdekkede tilfeller av krypskyting gikk ned i noen grad etter at legal jakt på ulv var innført, var den nedgangen veid opp av en enda større økning (11-34%) i risiko og tilfeller av forsvinning av ulv. Santiago-Avila og al. kaller dette «*facilitated poaching*» som innebærer følgende: «*would-be poachers respond to the policy changes as a signal to increase their activities, possibly associated with cognitive processes relating to values (e.g., lower value of wolves in the eyes of would-be poachers), social norms (e.g., greater acceptability of poaching, or less enforcement against poaching), or perceived control (e.g., would-be poachers perceive themselves helping authorities to kill wolves). This hypothesis is supported by four quantitative surveys of residents of Wisconsin from 2001 to 2013 and two qualitative focus groups from 2011 to 2012, which revealed increased inclinations to poach after Wisconsin wolf policies liberalized killing (...)*»

Med andre ord kan potensielle krypskyttere tolke slike endringer i ulveforvaltning slik at beskyttelse av truet ulv har lavere verdi for myndighetene som følge av en politikk hvor myndigheter tillater skyting med begrunnelser som antyder at ulvebestanden er for stor (til tross for truet status).

NOAH henviser videre til undersøkelser fra 2017 og 2018 om sammenheng mellom ulovlig jakt og økning i ulvebestand som ble gjennomført i Finland.²² Ifølge disse undersøkelsene gikk sannsynligheten for ulovlig jakt ned etter at myndighetene tillot jakt på ulv, men samtidig økte sannsynligheten for ulovlig jakt i takt med økning i antall gitte tillatelser for felling av ulv. Forskerne forklarte dette med en tallmessig nedgang i antall

²¹ Santiago-Ávila, F. J., Chappell, R. J., & Treves, A. (2020). Liberalizing the killing of endangered wolves was associated with more disappearances of collared individuals in Wisconsin, USA. *Scientific reports*, 10(1), 1-14.

²² Suutarinen, J., & Kojola, I. (2017). Poaching regulates the legally hunted wolf population in Finland. *Biological Conservation*, 215, 11-18. Suutarinen, J., & Kojola, I. (2018). One way or another: predictors of wolf poaching in a legally harvested wolf population. *Animal Conservation*, 21(5), 414-422.

ulver som var utsatt for risiko for krypskyting, siden disse ulvene ble skutt under lovlig jakt før de kunne bli jaktet ulovlig. Grunnen til nedgang i krypskyting var dermed ikke økt toleranse for ulv, men ganske enkelt at det fantes færre ulver som kunne bli gjenstand for potensiell ulovlig jakt.

NOAH mener at denne nye kunnskapen bør tas med ved klagebehandling og må være et av grunnene til å ikke tillate lisensfelling av ulv innenfor ulvesonen. Det er viktig at departementet vurderer hvilket budskap dreping av ulveflokker for å holde bestanden «nede på bestandsmålet» eller å tømme revirer for ulv siden det har forekommet ulv der «for lenge», sender til allmennheten generelt og spesielt til deler av samfunnet som i utgangspunktet støtter eller ser positivt på ulovlig jakt. Ifølge studien gjennomført av NINA og publisert i 2019 finner 8 prosent av befolkning i Norge at det er fullstendig akseptabelt å skyte ulv ulovlig, og meningen var også delt av 7 prosent i jegerutvalget og 12 prosent i lokalsamfunnsutvalget.²³ 16% uttrykker en klar aksept for ulovlig jakt. Krange og Skogen påpeker at et ikke ubetydelig mindretall ikke er helt avvisende til at det å skyte ulv ulovlig noen ganger kan være akseptabelt. NOAH mener disse svært urovekkende resultatene kan ses i lys av de siste års forvaltning og politiske debatt, som gjennomgående har fokusert på at tilstedeværelse av ulv er et «problem», og sett bort i fra andre løsninger på konflikt som medfører økt toleranse for ulv.

2.4. Vedtaket mangler en reell vurdering av interessene til de delene av samfunnet som er positive til ulv

NOAH mener at rovviltnemndene burde ha tatt hensyn til interessene som ser positivt på tilstedeværelse av ulv ved vurdering av materielt grunnlag til felling under nml. § 18 første ledd bokstav c. Siden vedtaket mangler en vurdering av både biologiske, samfunns- og næringsmessige fordeler av å ha (stabile) ulveflokker i området, lider vedtaket av grov saksbehandlingsfeil.

NOAH oppfatter det som provoserende at sekretariatene legger til grunn at «uttak av Boksjø eller Risberget/Ulvåa-reviret til en viss grad ivareta interessene på begge sider i konflikten» fordi bestanden forvaltes mot den øvre delen av bestandsmålet. Dette fremstår for NOAH som at sekretariatene er svært uvitende om hva konfliktene i ulveforvaltning og i de konkrete områdene handler om, og hvordan myndighetene selv bidrar til å øke konfliktnivået.

NOAH reagerer på at det ikke legges noe særlig vekt på NINAs forskning over flere år, som viser at også i områdene med ulv er et stort flertall positive til ulv. Forskningen viser at den største gruppen i disse områdene er de som liker ulven godt (ca. 36%), mens de som misliker ulven sterkt utgjør et klart mindretall (ca. 13%). Hele 60% uttrykker at de liker ulv. I stedet for å legge slik forskning til grunn, skaper nemndene et inntrykk av at oppfatningen av «belastning» er sterkest. Vi ser videre at enkelthistorier fremheves som en form for «bevis» på dette narrativet i politisk offentlig debatt. Ifølge en rapport publisert av NINA i 2024 «Nordmenns holdninger til store rovdyr: 2010, 2017 og 2023» er store rovdyr populære i Norge. De er mer populære på større steder enn på mindre steder, men også i rurale områder er det vanligere å like enn å mislike at jerv, bjørn, gaupe og ulv finnes i Norge. Det ble også konkludert med at informasjonstiltak og undervisning om positive sider ved rovdyr får bred støtte, mens avlivningstiltak, som hiuttak, har lav oppslutning.²⁴

Vi vil i den anledning gjøre oppmerksom på at NOAH selv har samlet slike «historier» for å vise frem både de positive opplevelsene med ulv, og ikke minst belastningen som ulvejakt medfører. Den helt reelle belastningen som mange føler ved at kritisk truet ulv jaktes, er ikke hensyntatt i vedtaket.

2.5. Konklusjon

NOAH mener at rovviltnemndenes vurdering av ulike hensyn under det materielle grunnlaget til felling - «offentlige interesser av vesentlig betydning» - ikke har vist at dette vilkåret er oppfylt.

²³ Krange, O. Skogen, K. 2019. Ulovlig jakt på store rovdyr. Holdninger i befolkningen, lokalsamfunn og blant jegere. NINA Rapport 1663. Norsk institutt for naturforskning.

²⁴ Krange, O. & Figari, H. 2024. Nordmenns holdninger til store rovdyr: 2010, 2017 og 2023. NINA Rapport 2407. Norsk institutt for naturforskning.

3. Vilkåret om at det ikke foreligger andre tilfredsstillende løsninger, er ikke oppfylt

Sekretariatet bemerker flere steder i sin innstilling at felling av revirer innenfor ulvesonen ikke vil være en varig løsning ettersom man må forvente både forekomst av streifende individer og nye reviretableringer forholdsvis raskt i samme område. Hvis det ikke er en varig løsning, vil det heller ikke være mer tilfredsstillende enn andre ikke-letale løsninger – dette i seg selv tilsier at vedtaket ikke oppfyller lovens vilkår om at det ikke finnes andre tilfredsstillende tiltak for å takle de konkrete problemene.

Når det gjelder konfliktdemping og tillit til forvaltning mener NOAH at den måten politikere og rovviltmyndighetene omtaler bestandsmålet som et forpliktende maksimumsmål, i seg selv skaper konflikt i ulveforvaltningen. Med en slik omtale skaper myndighetene en forventning i visse deler av befolkningen om at det skal skytes ulv når bestanden ligger over bestandsmålet, selv om det ikke finnes noen juridisk hjemmel for skyting. Samtidig vil flertallet som er for ulv oppfatte dette som konfliktskapende retorikk.

I lys av dette ville den mest effektive løsninger være å stoppe å omtale bestandsmålet for ulv som maksimumsmål. For den andre, kan NOAH ikke se at rovviltmyndene har brukt tilgjengelig kunnskap om hva konfliktene i ulveforvaltning handler om og hvordan de ulike problemstillingene kunne løses. Vi vil blant annet henvise her til forskning gjennomført av Skogen og Krange fra 2019, Linnell fra 2018 og Sollund fra 2017:

1) Krange, O., & Skogen, K. (2019). Ulovlig jakt på store rovdyr. Holdninger i befolkningen, lokalsamfunn og blant jegere. Tilgjengelig på nett: <https://brage.nina.no/nina-xmlui/handle/11250/2599697>

2) Linnell, J. D. C. (2013). From conflict to coexistence: insights from multi-disciplinary research into the relationships between people, large carnivores and institutions. *Istituto di Ecologia Applicata, Rome*.

Tilgjengelig på nett:

https://lciepub.nina.no/pdf/634994155738977342_Task%20%20Conflict_coexistence_FINAL_DEF.pdf

3) Sollund, R. (2017). Perceptions and law enforcement of illegal and legal wolf killing in Norway: organized crime or folk crime?. *Palgrave Communications*, 3(1), 1-9. Tilgjengelig på nett:

<https://www.nature.com/articles/palcomms201759>

Det er ikke klargjort i vedtaket hva sekretariatet mener med "tilfredsstillende" og «fullt ut». Disse uttrykkene har avgjørende betydning ved vurderingen. Sekretariatet nevner flyktig noen andre løsninger, men kommer raskt til konklusjon at disse ikke er nok - uten noen begrunnelse eller henvisning til datagrunnlag som kunne gi støtte til de generelle påstandene. Heller ikke er det gjort noen vurdering av hvorvidt skyting av ulv faktisk «fullt ut» avhjelper, og dette i enda mer betydelig grad enn andre ikke-letale løsninger, heller ikke har sekretariatet henvist til noen undersøkelser eller annet datagrunnlag som kunne bekrefte disse generelle konklusjonene om skyting som den eneste tilfredsstillende løsning. Ettersom det er tilstedeværelsen av ulv og størrelsen av ulvebestanden i seg selv som defineres som problemet, mister kravet om at det først må prøves ut andre tilfredsstillende løsninger sin betydning. NOAH mener dette bryter lovens forutsetninger for anvendelse av unntaksbestemmelsen.

NOAH vil påpeke at omfattende skyting av ulv - og ikke minst den politiske retorikken som brukes for å begrunne dette - i seg selv skaper «frykt og uro» ved å bo i et ulverevir. Det er sterke indikasjoner på at negativ omtale av ulv skaper negative holdninger og frykt i forhold til ulv: «Hva som kommuniseres om ulv betyr derfor mer for holdningsdannelsen enn egne erfaringer.» (Krange, & Skogen, 2019). Denne erkjennelsen er naturligvis, som poengtert over, svært relevant for «andre tilfredsstillende løsninger» på problemet med «frykt og uro».

NOAH mener for øvrig at lisensfelling av familiegupper av ulv ikke er hensiktsmessig, selv med nemndenes problembeskrivelse, siden det snart vil vandre inn og etablere seg nye ulver i de omtalte områdene. Dette kan med sikkerhet antas å skje innenfor ulvesonen. Det er dermed ikke et spørsmål om hvorvidt det forekommer noen ulv i området, men om man vil leve i nærheten av stasjonære dyr eller streifende ulver. Det er ikke gitt noen begrunnelse for at det skulle foreligge en vesentlig offentlig interesse i sistnevnte alternativ fremfor den førstnevnte.

NOAH henviser til Miljødirektoratets utredning om endring av bestandsmål for ulv publisert i slutten av september 2023 hvor Miljødirektoratet påpeker at «tilskuddsordningene som har vært og er tilgjengelige for de som opplever konflikter med ulv, må kunne anses å ha gitt positive bidrag til å redusere konflikten».

Miljødirektoratet anser videreføring av tilskuddsordningene som viktig.²⁵ NOAH er enig i det. Disse tiltakene og hvordan de oppleves som konfliktdepende er ikke blitt vurdert i vedtaket som underbygger ytterligere at vilkåret om andre tilfredsstillende løsninger ikke er oppfylt. Sekretariatet har kun nevnt noen få andre tiltak, men ikke begrunnet hvorfor disse ikke er tilstrekkelige eller tilfredsstillende. Dette er ytterligere bevis om uvilje om å legge til rette for tilpasninger, og ikke minst usaklig og manglende saksbehandling.

Konklusjon

NOAH mener at rowiltnemndenes vurdering av at det ikke finnes noen andre tilfredsstillende løsninger er feil. I tillegg lider den delen av vedtaket av grov saksbehandlingsfeil. Det er på det rene at forvaltningen ser på dette vilkåret kun som en formalitet. Dette er rett og slett feil lovtolkning og utgjør et klart brudd på Bernkonvensjonen.

NOAH anfører at ingen av de tre vilkårene for lisensfelling av ulv innenfor ulvesonen er oppfylt, jf. § nml. 18 første ledd bokstav c og andre ledd, fortolket i lys av Bernkonvensjonens artikkel 9. Vedtaket er i strid med naturmangfoldloven og Bernkonvensjonen. NOAH ber Klima- og miljødepartementet om å ikke tillate noen lisensfelling av ulv innenfor ulvesonen I 2025.

Med hilsen

NOAH - for dyrs rettigheter
v/

(sign.)
Siri Martinsen
Leder og veterinær

(sign.)
Katrinn Vels
Jurist

---

²⁵ <https://www.miljodirektoratet.no/publikasjoner/2023/september-2023/utredning-om-endring-av-bestandsmal-for-ulv-i-norge/>